

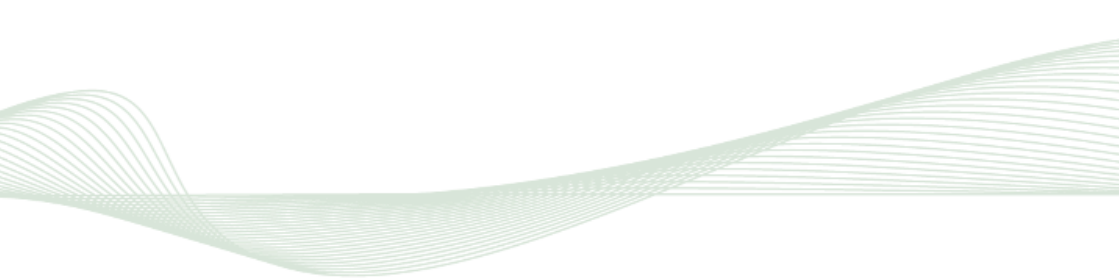

КРЕАТИВНИ ИЗРАЗ

Увод у ауторско и
сродна права за мала
и средња предузећа

СВЕТСКА
ОРГАНИЗАЦИЈА ЗА
ИНТЕЛЕКТУАЛНУ
СВОЈИНУ

Приручници из едиције „Интелектуална својина за успешно пословање“:

1. Како се ствара жиг: Увод у жигове за мала и средња предузећа. Публикација WIPO бр. 900.
2. Допадљив изглед: Увод у индустријски дизајн за мала и средња предузећа. Публикација WIPO бр. 498.
3. Проналазећи будућност: Увод у патенте за мала и средња предузећа. Публикација WIPO бр. 917.
4. Креативни израз: Увод у ауторско и сродна права за мала и средња предузећа. Публикација WIPO бр. 918.

Све публикације могу се наћи у е-књижари WIPO на адреси: www.wipo.int/ebookshop

Дисклејмер: Информације које су објављују у овој публикацији нису замена за стручне правне савете. Главни циљ је пружање основних обавештења о предмету ове публикације.

Ово издање је преведено и штампано уз дозволу Светске организације за интелектуалну својину (WIPO), власника ауторског права на основу оригиналне верзије на енглеском језику. Секретаријат WIPO не преузима ни моралну ни материјалну одговорност за превод или било коју другу адаптацију овог издања.

Завод за интелектуалну својину Републике Србије Copyright (2007)
WIPO Copyright оригинално издање на енглеском језику (2006)

Без писане дозволе носиоца ауторског права, ни један део ове публикације не може бити умножен нишпи емишован ни у једном виду, нишпи било којим средством, електронским или механичким, осим на законом прописан начин.

Предговор

Ово је четврти приручник из едиције "Интелектуална својина и успешно пословање". Приручник је увод у ауторско и сродна права за руководиоце предузећа и предузетнике. У њему се, једноставним језиком, даје објашњење углавном оних аспеката ауторског права и праксе који утичу на пословну стратегију предузећа.

Традиционално, предузећа која се баве штампарском делатношћу, издаваштвом, музиком и аудио-визуелним делима (филм и ТВ); рекламом, комуникацијама и маркетингом; занатима, ликовном и извођачком уметношћу; дизајном и модом, као и радиодифузијом, у свом пословању директно зависе од ауторског и сродних права. Током последње две деценије, софтвер, мултимедија и, заправо, све привредне делатности које се заснивају на дигиталном садржају, било на интернету или другде, почеле су да се ослањају на ефикасну ауторскоправну заштиту, поготово од када је наступила револуција у домену дигиталне забаве и маркетинга. Стога је врло вероватно да ће током типичног радног дана, у већини предузећа, пословни човек или запослени бити у прилици да ствара или користи материјале који су заштићени ауторским и сродним правима.

Ова публикација има за циљ да, нарочито малим и средњим предузећима, помогне да:

- разумеју како да заштите дела која створе или на која имају ауторско право;
- извуку највише из свог ауторског, односно, сродног права; и
- избегну повреду туђег ауторског или сродног права.

Овај водич може да буде израђен у верзији прилагођеној националним потребама, кроз сарадњу са националним институцијама и локалним партнерима, који се слободно могу обратити WIPO-у да би прибавили примерак упутстава за прилагођавање.

Камил Идрис,
генерални директор, WIPO

Садржај

Страна

1. Ауторско и сродна права	3
2. Обим и трајање заштите	8
3. Заштита ваше оригиналне творевине	24
4. Право својине на ауторском праву	31
5. Корист од ауторског и сродних права	35
6. Коришћење дела других носилаца права	44
7. Остваривање ауторског права	52

1. Ауторско и сродна права

Шта је ауторско право?

Ауторско право обезбеђује ауторима, композиторима, програмерима, дизајнерима веб - сајтова и другим ствараоцима, правну заштиту за њихове књижевне, уметничке, драмске или друге творевине, које се уобичајено називају "дело".

Ауторским правом штити се широк дијапазон оригиналних дела, као што су књиге, часописи, новине, музичка дела, слике, фотографије, скулптуре, видео игрице и оригиналне базе података (види детаљан списак на стр. 8).

Ауторско право обезбеђује аутору, односно ствараоцу дела одређена искључива права у односу на своје дело, током ограниченог, али прилично дугог временског периода. Ова права омогућавају аутору да на различите начине контролише економско искоришћавање свог дела и да за то наплати накнаду. Ауторско право такође обезбеђује "морална права", која, између осталог, штите углед и част аутора.

Приручници за одржавање и презентације заштићени су ауторским правом

Ауторско право и бизнис

У већини привредних субјеката, неки облици њиховог пословања заштићени су ауторским правом. Међу примере овога спадају: рачунарски програми или софтвер; садржај на веб сајтовима; каталози производа; билтени; упутства за употребу или приручници за коришћење машина или производа широке потрошње; приручници за кориснике, поправку или одржавање разних врста опреме; графика и текст у литератури која се односи на производ, графика и текст на етикетама или амбалажи; маркетиншки и рекламни материјали на папиру, билбордима, веб сајтовима итд. У већини земаља, ауторским правом се такође обезбеђује заштита за скице, цртеже или дизајн произведених роба.

Шта су сродна права?

"Сродна права" су права интерпретатора, произвођача фонограма и емитера. У неким земљама, као што су Сједињене Америчке Државе и Велика Британија, ова права су, једноставно, укључена у ауторско право. Друге земље, као што су Немачка и Француска, ова права штите у склопу посебне категорије права која се назива "суседна права".

Постоје три врсте "сродних права":

- Права **интерпретатора** (на пр. глумаца, музичара) на њихове интерпретације. Она укључују извођење уживо постојећег уметничког, драмског или музичког дела, или рецитовање или читање уживо постојећег, књижевног дела. Извођено дело не мора претходно бити записано ни у једном медијуму или облику, а може бити у јавном домену или заштићено ауторским правом. Интерпретација може да буде и импровизација, оригинална, или на бази постојећег дела.
- Права **произвођача звучних записа** (или "фонограма") на њихове записе (на пр. компакт дискове); и
- Права **емитера** на њихове радио и телевизијске емисије које се емитују бежично, а у неким земљама, и права на емитовање дела преко кабловских система (тзв. жично емитовање). (За више детаља о сродним правима, види стр. 17).

Пример: У случају песме, ауторским правом се штити музика композитора и речи аутора текста. Сродна права би се односила на:

- Извођење музичара и певача који изводе песму;
- Звучни запис произвођача фонограма који обухвата и ту песму; и
- Емисију произвођача и емитера која садржи ту песму.

Ауторским и сродним правима штите се дела различитих категорија носилаца права. Ауторским правом се штите дела самих аутора, док се сродна права гарантују одређеним категоријама појединаца или привредних субјеката који играју значајну улогу у извођењу, саопштавању или стављању на располагање јавности дела која могу, али и не морају да буду предмет заштите ауторским правом.

Који је значај ауторског и сродних права за вашу привредну делатност?

Ауторским правом се штите књижевни, уметнички, драмски и други стваралачки елементи производа или услуге, што даје могућност носиоцу ауторског права да спречи да те оригиналне елементе користе други. Ауторско и сродна права дају могућност привредном субјекту:

- **Да контролише комерцијално коришћење оригиналних дела**, као што су књиге, музика, филмови, рачунарски програми, оригиналне базе података, рекламе, садржај на веб-сајтовима, видео игрице, звучни записи, радио и ТВ програми или било која друга дела која задовољавају критеријуме оригиналности. Дела која су заштићена ауторским и сродним правима не смеју бити умножавана или коришћена у комерцијалне сврхе од стране других лица, без претходне дозволе носиоца права. Захваљујући таквој искључивости у коришћењу ауторског и сродних права, заштићена дела омогућавају привредном субјекту да стекне одрживу конкурентску предност на тржишту.
- **Да остварује приход:** Као и власник имовине, титулар ауторског и сродних права на неко дело може да користи то дело, да га отуђи путем продаје, поклоне или наслеђивања. Постоје различити начини за комерцијализацију ауторског и

сродних права. Једна могућност је да се направи и прода више примерака дела заштићеног ауторским и сродним правима (на пример, фотографије); друга је да се ауторско право прода (пренесе) на друго лице или привредни субјект. На крају, трећа - и најчешће бирана могућност - је да се одобри лиценца, тј. да се другом лицу или привредном субјекту дозволи да користи дело заштићено ауторским правом, уз плаћање одговарајуће накнаде, у складу са споразумно утврђеним условима (види стр. 36).

- **Да прибави средства:** Привредни субјект који поседује имовину у виду ауторског и сродних права (на пр. портфолио који обухвата права дистрибуције за одређени број филмова) може позајмити новац од финансијске институције користећи такав скуп права као финансијско обезбеђење, тако што ће инвеститорима и зајмодавцима дозволити право залоге у односу на та права.
- **Да покрене поступак против повредилаца права:** Ауторско право омогућава носиоцима права да покрену поступак пред судом против било кога лица које повреди искључива права носиоца ауторског права и у том поступку захтева накнаду материјалне штете, као и уништавање предмета повреде и наплате адвокатских трошкова. У неким земљама, повредиоци ауторског права

који су ту повреду починили намерно подлежу кривичним санкцијама.

- **Да користи дела других носилаца права:** Коришћењем дела заштићених ауторским и сродним правима других титулара у комерцијалне сврхе, може се повећати вредност или ефикасност вашег пословања, укључујући и вредности goodwill¹ вашег предузећа. На пример, утисак клијента о ресторану, бару, продавници, или о авио превознику је бољи ако се, док користи услугу или се налази у пословним просторијама, пушта музика. У већини земаља, за овакво коришћење музике потребно је да се претходно прибави дозвола носиоца ауторског и сродних права, у форми дозволе за коришћење те музике за конкретну намену. Разумевање ауторског и сродних права ће вам помоћи да тачно знате када је потребна дозвола и како да је прибавите. Прибављање дозволе од носиоца ауторског, односно, сродних права, за коришћење његовог дела за неку конкретну сврху, често је

најбољи начин да избегнете спорове који би могли да прерасту у дуге, неизвесне и скупе поступке пред судом.

Како прибавити ауторско и сродна права?

Готово све земље широм света имају један или више националних закона који уређују ауторско и сродна права. Пошто међу законима о ауторском и сродним правима различитих земаља постоје значајне разлике, препоручљиво је консултовати релевантне националне законе о ауторском, односно, сродним правима, односно, тражити правни савет од компетентног стручњака, пре него што донесете било какву кључну пословну одлуку у вези са ауторским, односно, сродним правима.

Велики број земаља је потписало неколико значајних међународних уговора на основу којих је, у доброј мери, извршена хармонизација у погледу нивоа заштите ауторског и сродних права у различитим земљама. Захваљујући овоме, у веома великом броју земаља омогућено је да дела уживају ауторскоправну заштиту без икаквих формалности или захтева у погледу регистрације. Списак главних међународних уговора дат је у Анексу III.

Већина привредних субјеката шtamпа брошуре или објављује рекламе које се базирају на материјалу заштићеном ауторским правом.

Постоје ли друга правна средства за заштиту оригиналних творевина?

У зависности од врсте дела, у циљу заштите својих пословних интереса, можете да користите и следећа права интелектуалне својине, појединачно, или заједно:

- **Жиг.** Жиг обезбеђује искључиво право у односу на одређени знак (реч, логотип, боја или њихова комбинација) што омогућава разликовање производа једног привредног субјекта од производа неког другог.
- **Индустријски дизајн.** Искључиво право на украсне или естетске карактеристике одређеног производа може се остварити заштитом индустријског дизајна, која је у неким земљама позната и као "патенти за дизајн"
- **Патент.** Патентом се може заштитити проналазак који испуњава критеријуме новости, инвентивног нивоа и индустријске применљивости.
- **Поверљиве пословне информације** које имају комерцијалну вредност могу бити заштићене као пословна тајна, уколико њихов носилац предузме разумне кораке да такву информацију задржи као поверљиву или тајну.
- **Закони о нелојалној конкуренцији** могу да вам омогуће да покренете поступак против нелојалног пословног понашања конкурената. Заштита на

основу закона о нелојалној конкуренцији често може да пружи и неке додатне мере заштите од копирања разних особина производа, ван онога што омогућавају појединачна права интелектуалне својине. Ипак, уопште узев, заштита у складу са законима који уређују појединачна права интелектуалне својине, јача је од заштите коју обезбеђују национални прописи против нелојалне конкуренције.

*Понекад се за заштићу дела која задовољавају критеријуме оригиналности, користе низ права интелектуалне својине (истовремено или у следу). На пример, Мики Маус је заштићен ауторским правом и жиговним правом.
© Disney, Inc. Употребљено уз дозволу The Walt Disney Company.*

2. ОБИМ И ТРАЈАЊЕ ЗАШТИТЕ

Које се категорије или врсте дела штите ауторским правом?

У већини земаља, историјат ауторског права показује постепено проширивање врста дела која се њиме штите. Иако национални закони о ауторском праву углавном не садрже коначан списак дела, ипак садрже низ категорија дела, које су често широке и доста флексибилне. Категорије, или врсте дела које су заштићене у већини земаља, укључују:

- Књижевна дела (на пр. књиге, часописи, новине, техничка документација, приручници са упутствима, каталози, табеле и компилације књижевних дела);
- Музичка дела или композиције, укључујући компилације;
- Драмска дела (укључују не само позоришне комаде већ и, на пример, програм обуке за продајну делатност, који је забележен на видео касети);
- Уметничка дела (као што су карикатуре, цртежи, слике, скулптуре и рачунарска графика);
- Фотографска дела (на папиру и у дигиталном облику);
- Рачунарски програми и софтвер (види уоквирени текст на стр. 9);
- Неке врсте база података (види уоквирени текст на стр. 11);

- Мапе, глобуси, карте, дијаграми, планови и технички цртежи;
- Рекламе, комерцијални штампани материјал и етикете;
- Кинематографска дела, укључујући игране филмове, телевизијске забавне емисије и пренос преко веб страница;
- Мултимедијалне производе (види уоквирени текст на стр. 24); и
- У неким земљама, дела примењене уметности (као што су уметнички накит, зидне тапете и теписи) (види уоквирени текст на стр. 14).

Ауторским правом штите се штампана дела као и дела креирана на **електронском или дигиталном медијуму** или на тим медијима похрањена. Чињеница да се дело које је у дигиталној форми може читати само помоћу рачунара - зато што се састоји само од јединица и нула - не утиче на његову заштиту ауторским правом.

Мапе

Музика и видео

Заштита рачунарских програма и софтвера

Са дигиталног становишта, нема апсолутно никакве разлике између текста, звука, графике, фотографије, музике, анимације, videa... и софтвера. Међутим, постоји једна суштински значајна разлика између рачунарских програма и свега осталог. Иако су текст, звук, графика, итд., по својој природи, углавном пасивни, програми су, за разлику од њих, у суштини, активни. У том смислу, води се велика дебата о томе да ли је закон о ауторском праву погодан за заштиту рачунарских програма.

У пракси, постоји много начина да се заштите различити елементи рачунарског програма:

- Ауторским правом се штити оригинални израз аутора у неком рачунарском програму, као "књижевно дело". Изворни код се, дакле, може посматрати као књижевно дело читљиво за човека, које изражава идеје софтверских инжењера који су га креирали. Инструкције читљиве за човека (изворни код) нису једине које се сматрају књижевним делом или "писаним изразом" већ се истим сматрају и бинарне, машински читљиве инструкције (предметни код), те су и оне заштићене **ауторским правом**. Међутим, економска вредност предметног кода заштићеног ауторским правом проистиче директно из функци-

оналних циљева омогућених софтвером. Предметни код је оно што омогућава функционисање рачунара, то је оно што се дистрибуира јавности у виду софтвера доступног у малопродаји². Тржиште софтвера доступног у малопродаји показује утицај који има време у које је софтверски производ уведен на тржиште. Наиме, произвођачи софтвера имају ограничени период времена у коме могу да остваре предност у односу на конкуренцију. Ауторско право продужава овај период на цео период заштите, давањем ауторима искључивих права на производњу изведених дела.

- У неким земљама, функционални елементи рачунарских програма (тј. проналасци који се односе на рачунарске програме) могу да се штите **патентом**, док су у другим земљама, све врсте софтвера су изричито искључене из патентне заштите.
- Уобичајена комерцијална пракса је да се, поред заштите обезбеђене ауторским правом, изворни код рачунарских програма чува и као **пословна тајна**.
- Одређене карактеристике рачунарских програма, као што су иконице на екрану рачунара, у неким земљама могу бити заштићене као **индустријски дизајн**.
- Уговор, у складу са правилима уговорног права, остаје главни облик правне заштите, допуњавајући, или, чак и надомештајући права интелектуалне својине. Често се таква додатна заштита на основу уговора,

односно уговора о лиценци означава као "супер-ауторско право". Није чудо што таква додатна заштита често привлачи негативну пажњу, пошто се може сматрати злоупотребом доминантне позиције.

- Протеклих година, многе земље све више користе **кривично право** за регулисање приступа информационим технологијама, укључујући и софтвер.
- Осим правне заштите, нови вид заштите софтвера пружа **сама технологија**; на пример, кроз програм за заштиту приступа и примене метода шифровања. На овај начин, технологија омогућава умешним произвођачима да обезбеде властиту, додатну, ванправну заштиту. На пример, ради заштите свог предметног кода произвођач видео игре би могао да се ослони на технологију за заштиту приступа, или на ауторско право, или и на једно и на друго.

Мора се, међутим, нагласити да неки елементи софтвера једноставно не могу да буду предмет ауторскоправне заштите. Начини функционисања (на пр. команде менија) углавном не могу да буду заштићени ауторским правом, уколико не садрже изузетно индивидуалне или уметничке елементе. Исто тако, графички кориснички интерфејс (GUI) не може да буде заштићен ауторским правом, уколико не садржи

изразито значајне оригиналне елементе.

Ауторскоправна заштита изразито значајних оригиналних елемената рачунарског софтвера:

- Не захтева регистрацију (види стр. 24);
- Стога, може се добити за мали износ новца;
- Траје дуго (види стр. 23);
- Обезбеђује ограничену заштиту, пошто покрива само конкретан начин на који су, у датом програму, **изражене** идеје, системи и процеси интегрисани у софтвер, (види стр. 13);
- Не пружа заштиту идеје, система или самог поступка. Другим речима, ауторским правом се обезбеђује заштита од неовлашћеног умножавања или коришћења изворног кода, предметног кода, извршног програма, интерфејса и корисничког приручника са инструкцијама, али не и функција, идеја, процедура, поступака, алгоритама који леже у основи софтвера или метода функционисања или логике коришћене у софтверу. Ови понекад могу бити заштићени патентом, или чувањем програма као пословне тајне.

Независно од тога да ли се узимају у обзир правне или технолошке мере, данашња ситуација произвођачима софтвера омогућава до сада незабележену заштиту њихових производа, под условом да желе да је разумеју и користе као саставни део своје пословне стратегије. Постоји, међутим,

и додатни изазов. Уз помоћ само неколико притисака на дугме миша или на тастатуру персоналног рачунара и адресе на интернету могуће је израдити савршену копију дигиталног дела и послати га било где у свет.

Важно је напоменути да се, данас, када постоје велики и сложени рачунарски програми, највећи

део повреда ауторског права састоји из дословног копирања или неовлашћене дистрибуције рачунарског програма. У већини таквих случајева, није потребно разматрати да ли неке сличности представљају оригиналну креацију (заштићену ауторским правом) или функцију (која није заштићена ауторским правом).

Заштита база података

База података је збир информација организованих на систематичан начин ради лакшег приступа и анализе. Она може бити на папиру или у електронском облику. Закон о ауторском праву је примарни начин законске заштите база података. Међутим, **нису све базе података заштићене ауторским правом**, а чак и оне које јесу, могу да уживају веома **ограничену заштиту**.

- У неким земљама (на пр. у Сједињеним Америчким Државама) базе података се штите ауторским правом само уколико су изабране, координисане, или уређене на начин који их чини довољно **оригиналним**. Међутим, исцрпне базе података и базе података у којима су подаци уређени у складу са основним правилима (на пр. азбучним редом, као у телефонском именику) обично нису заштићене ауторским правом у тим земљама (међутим, понекад могу да буду заштићене **одредбама о нелојалној конкуренцији**).

- У другим земљама, углавном у Европи, **неоригиналне базе података** су заштићене правом *sui generis*, које се назива **право на базу података**. Овим базама података се обезбеђује много шира заштита. На основу овог права, творци базе података могу да поднесу тужбу против конкурената уколико ови издвајају и користе знатан део (квантитативно или квалитативно) такве базе података, под условом да је у прибављање, верификацију или презентацију садржаја података извршено **знатно улагање**. Уколико база података има довољно висок ниво оригиналности структуре, она је такође заштићена ауторским правом.

Када је база података заштићена ауторским правом, штити се **само начин селекције и презентације** базе података, али не и њен садржај.

Које критеријуме за заштиту треба да задовољи дело?

Да би било подобно за ауторскоправну заштиту, дело мора да буде **оригинално**. Оригинално је дело које по свом изразу потиче од аутора, тј., дело које је аутор створио *самостално*, а не копирањем туђег дела или материјала који је у јавном домену. Тачно значење појма оригиналности у законима о ауторском праву разликује се од земље до земље. У сваком случају, оригиналност се односи на **облик изражавања**, а не на идеју која лежи у основи дела (види стр. 13).

У неким земљама захтева се да дело буде **забележено у материјалном облику**. Процес бележења укључује, на пример, да дело буде написано на папиру, меморисано на диску, насликано на платну или забележено на траци. Дакле, кореографска дела или импровизовани говори или музичка извођења за која нема нотних записа или која нису забележена, не подлежу заштити. Дефиниција појма "бележење", обично искључује привремене репродукције, као што су оне које се накратко пројектују на екрану, или које се приказују електронским путем на телевизији или сличном уређају, или оне које се тренутно забележе у "меморији" рачунара. Дело може да буде забележено од стране аутора, или уз дозволу аутора. Сматра се да је емитовање дела које садржи звук или слике, забележено, уколико се

записивање тог дела врши истовремено са његовим емитовањем. Такво дело може да буде забележено у две врсте материјалних предмета: у фонограмима или копијама. Копије могу бити физичке (штампани или нештампани медијум, као што је рачунарски чип) или дигиталне (рачунарски програми и компилације база података).

Ауторским правом се штите и објављена и необјављена дела.

Стварање оригиналног дела обухвата рад, вештину, време, домишљатост, избор или ментални напор. Међутим, дело ужива ауторскоправну заштиту, **без обзира на његове креативне елементе, квалитет или вредност**, а не мора да има било какву књижевну или уметничку вредност. Ауторско право се такође односи на, на пример, ознаке на амбалажи, рецепте, чисто техничка упутства, приручнике са упутствима, или техничке цртеже, као и на цртеже које је направило, на пример, неко трогодишње дете.

Скице и технички цртежи за архитектонска дела, машински сконструисане предмете, машине, играчке, одећу итд., заштићени су ауторским правом.

Који аспекти дела нису заштићени ауторским правом?

- **Идеје или концепти.** Ауторско право штити само начин на који су идеје или концепти изражени у неком конкретном делу. Њиме се не обезбеђује заштита идеје, концепта, проналаска, метода рада, принципа, процедуре, поступка, или система, који леже у основи дела, без обзира на облик у којем је ово описано у делу или интегрисано у дело. Иако концепт или метод рада није предмет ауторскоправне заштите, писана упутства или цртежи помоћу којих се објашњава или илуструје концепт или метод уживају ауторскоправну заштиту.

Пример: Ваше предузеће је носилац ауторског права на приручник са упутствима, у којем се описује систем за производњу пива. Захваљујући ауторском праву на овај приручник, ви ћете моћи да спречите друге да копирају начин на који сте написали приручник, као и изразе и илустрације које сте употребили. Међутим, тиме не спречавате конкуренте да користе машине, поступке и методе производње и продаје производа описане у приручнику или да напишу други приручник за пивару.

- **Чињенице или информације.** Ауторско право не обезбеђује заштиту за чињенице или информације - научне, историјске, биографске чињенице или вести - већ

само начин на који су те чињенице или информације изражене, изабране или уређене (види, такође, уоквирени текст о заштити база података, стр. 11).

Пример: Биографија обухвата много чињеница о животу неке особе. Аутор је можда утрошио доста времена и напора да утврди чињенице које претходно нису биле познате. Па ипак, други могу слободно да користе те чињенице уколико не копирају конкретан начин на који су те чињенице изражене. Исто тако, свако може да користи информације из рецепта да би скувао неко јело, али не сме да без дозволе умножава тај рецепт.

- **Називи, наслови, слогани и друге кратке реченице** су искључени из ауторскоправне заштите. Међутим, у неким земљама, ова заштита је дозвољена ако имају изражене особине оригиналности. Назив производа или неки рекламни слоган, обично неће бити заштићен ауторским правом, али се може штитити жигом (види стр. 7) или на основу одредаба о нелојалној конкуренцији. Са друге стране, логотип може да буде заштићен и ауторским правом и жигом, уколико су испуњени одговарајући услови за такву заштиту.
- **Званична државна дела** (као што су закони или судска мишљења) у неким земљама не подлежу ауторскоправној заштити (види стр. 32).

- **Дела примењене уметности.** У неким земљама, дела примењене уметности немају ауторскоправну заштиту. У тим земљама, на основу закона о индустријском дизајну, украсни аспекти дела могу бити заштићени као индустријски дизајн (види уоквирени текст, доле). Међутим, ауторскоправном заштитом биће обухваћене сликовне, графичке или тродимензионалне карактеристике које могу да буду "идентификоване засебно од употребног аспекта" неког предмета.

Која права обезбеђује ауторскоправна заштита?

Ауторско право обезбеђује два скупа права. Имовинска права обезбеђују заштиту ауторовог економског интереса или економског интереса носиоца права у могућој комерцијалној добити. Морална права обезбеђују заштиту ауторовог стваралачког интегритета и угледа израженог кроз то дело.

Шта су имовинска права?

Имовинска права дају носиоцу ауторског права искључиво право да дозволи или забрани одређено коришћење дела. Искључиво значи да нико други не може да користи та права без претходно прибављене дозволе носиоца ауторског права. Обим ових права и њихово ограничење и изузеци се разликују у зависности од врсте дела о којем је реч и од одговарајућег националног закона о ауторском праву. Имовинска права представљају више од пуког "права на копирање дела"; нагласак није искључиво на овом праву, већ на неколико различитих права, усмерених на спречавање других да на непоштен начин користе стваралачки рад оригиналног носиоца ауторског права. Уопште узев, имовинска права укључују искључиво право на:

- **Умножавање дела** на различите начине. На пример, умножавање CD-а, фотокопирање књиге, учитавање рачунарског програма, дигитализација фотографије и

Дела примењене уметности - преклапање између ауторског права и права на дизајн

Дела примењене уметности су уметничка дела која се користе за индустријске потребе тако што се инкорпорирају у свакодневне производе. Типичан пример представљају накит, лампе и намештај. Дела примењене уметности су двоструке природе: она могу да буду сматрана уметничким делом, међутим, њихово искоришћавање и коришћење се не одвија на посебним тржиштима уметничких предмета, већ на тржишту

производа опште намене. Ово их ставља на граничну линију између заштите која се обезбеђује ауторским правом и заштите индустријског дизајна. **Заштита коју уживају дела примењене уметности, у великој се мери разликује од земље до земље.** Иако у неким земљама ове две врсте заштите могу да постоје паралелно, то није увек случај. Стога је, да би се тачно знало каква је ситуација у конкретној земљи, **препоручљиво да се консултује национални стручњак за интелектуалну својину.**

њено складиштење на хард диск, скенирање текста, штампање лика из цртаног филма на мајици, или уношење дела неке песме у неку нову песму. Ово је једно од најважнијих овлашћења садржаних у ауторском праву.

- **Дистрибуцију примерака дела.** На основу ауторског права, носилац тог права може забранити другима неовлашћену продају, давање у закуп или лиценцирање примерака дела. Међутим, ту постоји важан изузетак: У већини земаља, право дистрибуције престаје после прве продаје или преноса права својине на одређеном примерку. Другим речима, носилац ауторског права може контролисати само "прву продају" примерка дела, укључујући и време кад се продаја врши и друге услове. Међутим, чим се одређени примерак прода, носилац ауторског права нема никаква права у погледу тога како ће примерак бити даље дистрибуиран на територији одређене земље, односно земаља. Купац може препродати примерак, или га отуђити, али га не може умножавати, или на бази њега правити изведена дела (види даљи текст).
- **Давање примерака дела у закуп.** Ово право се односи на одређене врсте дела, као што су кинематографска дела, музичка дела или рачунарски програми. Међутим, ово право не обухвата рачунарске програме који су саставни

део неког индустријског производа, на пример, програма за контролу паљења изнајмљеног аутомобила.

- **Превођење или адаптацију дела.** Таква дела се такође зову **изведена дела**, односно нова дела која се **базирају на заштићеном делу**. То је, на пример, превод приручника са инструкцијама, са енглеског на друге језике, екранизација романа (играни филм), пребацивање рачунарског програма у други рачунарски језик, прављење другачијег музичког аранжмана, или прављење играчке на бази лика из цртаног филма. Међутим, у многим земљама постоје важни изузеци од искључивих права у погледу стварања изведених дела; на пример, ако законито поседујете примерак неког рачунарског програма, можете га прилагодити или модификовати само за потребе његовог редовног коришћења.
- **Јавно извођење и јавно саопштавање.** Ово обухвата искључиво право на саопштавање дела путем јавног извођења, рецитације, емитовања или саопштавање путем радија, кабла, сателита, или телевизије, или путем преноса на интернету. Дело се **јавно изводи** када се изводи на месту доступном јавности, односно где су осим најближе породице и пријатеља, присутне и друге особе. Право извођења је ограничено на књижевна, музичка и аудиовизуелна дела, док право на јавно

саопштавање обухвата све категорије дела.

- **Наплату процента од продајне цене у случају препродаје дела.** Ово је познато као право препродаје или право слеђења. Ово право је у појединим земљама, и обично је ограничено на одређене врсте дела (на пр. сликарска дела, цртеже, графичке отиске, колаже, скулптуре, гравуре, таписерије, керамику, стакло, оригиналне рукописе, итд.). На основу права слеђења стваралац има право да добије део профита од поновне продаје дела, под условом да до такве продаје дође на одређен начин. Тај део се обично креће од 2% до 5% од укупне продајне цене.
- **Чињење дела доступним јавности** на интернету, и то тако да се приступ добија на захтев, са места и у време по индивидуалном избору одређене особе.. Овим је посебно обухваћена интерактивна комуникација “на захтев” преко Интернета.

Свако лице или привредни субјект које жели да користи заштићена дела у било коју наведену сврху, мора, по правилу, да претходно прибави дозволу носиоца ауторског права. Иако су права носиоца ауторског права искључива, она су ограничена временски (види стр. 23) и подлежу неким важним изузецима и ограничењима (види стр. 47).

Шта су морална права?

Морална права се базирају на француској традицији *droit d'auteur*, по којој се интелектуалне творевине сматрају отелотворењем духа или душе ствараоца. У англосаксонској традицији права које се заснива на *Common Law* систему, ауторско и сродна права се сматрају правом својине, што значи да се свака творевина може купити, продати или дати у закуп, слично као кућа или аутомобил. Већина земаља признаје морална права, међутим, обим ових права се у великој мери разликује и она нису у свим земљама утврђена у склопу самог закона о ауторском праву. Већина земаља признаје, најмање, следеће две врсте моралних права:

- **Право да се буде означен као аутор дела** ("ауторско право" или "право патернитета"). Када се ауторско дело умножава, објављује, чини доступним или саопштава публици, или излаже у јавности, лице које је одговорно за обављање те радње мора обезбедити да ауторово име буде истакнуто на делу, или у вези са њим, када год је то разумно могуће; и
- **Право на заштиту интегритета дела.** Овим се забрањује уношење у дело било каквих измена које би могле да нанесу штету ауторовој части или угледу.

За разлику од имовинских права, морална права **нису преносива** на другог, пошто она припадају лично ствараоцу (али могу бити пренета на наследнике ствараоца). Чак и када се имовинска права на дело продају неком другом, стваралац задржава морална права на то дело. Међутим, у неким земљама, аутор или стваралац може **да се одрекне својих моралних права путем писаног уговора**, чиме пристаје да не користи своја морална права, у целисти или делимично.

Мањи број земаља, којих је временом све више, обезбеђује заштиту моралних права интерпретатора у односу на интерпретацију. Морална права интерпретатора у вези са њиховим извођењима уживо, или извођењима забележеним на фонограмима, постоје и након преноса имовинских права, и укључују:

- Право да буде означен као интерпретатор своје интерпретације, осим када је немогућност да се ово учини последица начина коришћења извођења; и
- Право интерпретатора да оспори преправку, оштећење или другу измену интерпретација, која би штетила његовом угледу.

Која права обезбеђују "сродна права"?

Интерпретатори (на пр. глумци, музичари, играчи) имају искључиво право да дозволе или забране бележење своје интерпретације уживо у целисти или у знатном делу, на било ком медијуму, јавно саопштавање, емитовање, или кабловско емитовање, као и умножавање записа њихових интерпретација начињених уживо. У неким земљама, као што су државе чланице Европске уније, интерпретатори такође имају искључиво право да дозволе или забране давање у закуп или на послугу фонограма и аудиовизуелних дела која садрже њихове интерпретације уживо.

У многим земљама, када се фонограм емитије или јавно саопштава, интерпретаторима, или произвођачима фонограма, или и једнима и другима, плаћа се једнократна правична накнада.

У већини земаља, права интерпретатора могу бити пренета, у целости или делимично, на другог. Чак и након таквог преноса или лицензирања права, интерпретатор, у зависности од националног законодавства, може имати могућност да забрани производњу, продају, дистрибуцију и увоз у земљу неовлашћеног или илегално произведеног записа његових извођења уживо.

Произвођачи фонограма (произвођачи звучних записа) имају искључиво право да дозволе или забране умножавање, коришћење или дистрибуцију својих записа. Најважније право је право на контролу умножавања њихових фонограма. Друга права могу да обухвате право на наплату правичне накнаде за емитовање фонограма, чињење фонограма доступним (доступним у индивидуално одабрано време), или право на јавно саопштавање. У многим земљама, произвођачи фонограма такође могу да забране увоз и дистрибуцију својих фонограма. У неким земљама имају право на половину накнаде за јавно извођење или јавно саопштавање звучних записа на којима су носиоци права.

Права произвођача звучних записа

У многим земљама, произвођачи записа не могу забранити емитовање својих звучних записа, али имају право да наплате накнаду од емитера.

У земљама где је ово право признато, емитери плаћају накнаду не само композитору - за право на емитовање композиције и произвођачу фонограма - за куповину записа, већ и произвођачу записа - за право на емитовање тог записа.

Приликом приступа Римској конвенцији, STO, Светској трговинској организацији, (TRIPS Споразум, Споразум о трговинск) или Уговору о интерпретацијама и фонограмима WIPO, земља која приступа може да предвиди резерве на основу којих емитери у тој земљи немају обавезу плаћања накнада произвођачима записа.

Емитери имају искључива права на свој бежични комуникациони сигнал, као што је право да га реемитују, да забележе сигнал, или да умноже било који његов запис, чак и уколико је направљен без дозволе емитера.

Емитери у неким земљама имају право да дозволе или забране емитовање записа својих емисија које се врши на захтев појединачног претплатника, као и чињења доступним јавности записа њихових емисија садржаних у рачунарским базама података, преко онлајн мреже. Међутим, многе друге земље не сматрају да дистрибуција аудио и видео сигнала преко интернета ("streaming") представља радиодифузну услугу у смислу важећих одредаба у њиховим законима о ауторском и сродним правима. У неким земљама, емитери такође имају право да дозволе или забране емитовање својих емисија путем кабловског система. Међутим,

Право дашо емитерима је одвојено од ауторског права на филмове, музику и други материјал који емитер преноси.

у неким другим земљама, кабловски оператери још увек имају могућност да, без дозволе или плаћања, реемитују сигнале емитера преко кабловске мреже.

У многим земљама, емитер телевизијског комуникационог сигнала има искључиво право да дозволи или забрани саопштавање јавности, на пример, на месту отвореном за јавност уз наплату улазнице.

Право да се дозволи или забрани ре-емитовање емисије путем кабла остварује се преко организације за колективно остваривање ауторског и сродних права (види стр. 40), осим када то право остварује организација за радиодифузију у односу на сопствене емисије.

У вези са производњом и преношењем садржаја on-line, препоручљиво је консултовати стручњака за ауторско право у конкретној земљи, пошто је ово област права која се брзо развија.

Остваривање сродних права ни на који начин не утиче на ауторскоправну заштиту дела која се интерпретирају, бележе, или емитују на интернету, уколико подлежу таквој заштити.

Ауторска и сродна права за музичка дела

Привредни субјект може да користи музику из различитих разлога, да привуче клијенте, да створи позитиван утицај на понашање клијената, или за добро својих запослених. На овај начин, субјект може да стекне бољу конкурентску позицију у односу на своје конкуренте, обезбеди боље радно окружење за своје запослене, успостави базу оданих клијената, па чак и да побољша перцепцију људи о goodwill-у или субјекту у целини.

Накнаду за јавно извођење или коришћење музичких дела плаћају велике телевизијске мреже, локалне ТВ и радио станице, кабловске и сателитске мреже и системи, јавни емитери, интернет веб сајтови, факултети и универзитети, ноћни клубови, ресторани, услуге амбијенталне музике, фитнес клубови и клубови за одржавање здравља, хотели, трговински сајмови, организатори концерата, шопинг центри, забавни паркови, авио превозници и корисници музике у широком опсегу других делатности, укључујући и услуге телефоније (мелодије за мобилне телефоне).

Уколико су музику и текст за музику створиле различите особе, врло је вероватно да ће се на основу националног закона та

песма третирају као песма која се састоји из два дела - музичког дела и књижевног дела. Међутим, у већини случајева, за емитовање целокупне песме, лиценца се добија од једне организације за колективно остваривање ауторског и сродних права (види стр. 40).

Права на објављивање музике обухватају права на звучни запис, права на интерпретацију, право на умножавање и право да се дело укључи у неко ново или другачије дело, које се понекад зове изведено дело. Да би се олакшало комерцијално коришћење, већина текстописаца, обично, радије се опредељује да изврши пренос права објављивања на субјекат који је означен као "издавач", путем уговора о објављивању музике, којим се ауторско право или право на управљање остваривањем ауторског права преноси на издавача.

Међу многим врстама права која су повезана са музичким делима су и права извођења, права штампања, механичка права и права синхронизације. Кратко објашњење ових права дато је у даљем тексту.

Право на јавно извођење је уопште узев, најуносији извор прихода за ауторе музичких дела. У неким земљама, не постоји право јавног извођења звучних записа (или "фонограма") већ само право на дигитални аудио пренос. У тим земљама, а нарочито у Сједињеним Америчким Државама, дозвола није потребна за интерпретацију неди- гиталног звучног записа, али је потребна за песму садржану у звучном запису.

Право на штампање и продају једне или више песама или примерака нотног текста музичке композиције је **право на штампање**, за које дозволу даје издавач.

Механичко право је право на бележење, умножавање и дистрибуцију музичке компо- зиције заштићене ауторским правом на носачу звука (укључујући аудио траке, компакт дискове и било коју другу врсту материјалних предмета на који се звук бележи, изузев оних материјалних предмета који прате игране филмове и друга аудио визуелна дела). Дозволе које се дају кори- снику за коришћење механичких права, називају се **дозволе за механичка права**.

Право на бележење музичке композиције у синхронизацији са кадровима или сликама у аудиовизуелној продукцији, као што је играни филм, телевизијски програм, телевизијска реклама, или видео продукција, назива се **право синхронизације**. Дозвола за си- нхронизацију је потребна за бележење музике у аудиовизуелном запису. На основу ове дозволе, продуцент може да одређено музичко дело укључи у аудиовизуелно дело. Ову дозволу телевизијски продуцент обично добија кроз директне преговоре са композитором и текстописцем, или још чешће, са њиховим издавачем.

Поред дозволе која се прибавља од композитора за коришћење музике у ауди- овизуелном запису, потребно је прибавити и посебну дозволу за синхронизацију, од

власника звучног записа који обухвата или садржи то музичко дело.

Појам **мастер запис** (или скраћено, **мастер**) означава првобитно произведени запис звука (на траци или другом медијуму за похрањивање) са којег произвођач записа прави CD-ове или траке, које продаје на тржишту. За умножавање и дистрибуцију звучног записа који садржи одређену интерпретацију музичке композиције од стране одређеног уметника потребно је прибавити **права на мастер запис** или **права на коришћење мастера**.

Коришћење музичких дела у виду звука мобилног телефона је област коришћења музике која се брзо развија. Ово је ушло у домен забаве и постало изузетно популаран начин персонализације мобилног телефона. Популарност звука мобилног телефона се показала много распрострањенијом и трајнијом него што су многи у почетку

Уз дозволу компаније Нокиа

очекивали, а захваљујући њој, овај нови вид коришћења музике избио је на чело пројектованог раста у домену плаћеног садржаја за мобилне уређаје. Звук мобилног телефона је фајл са бинарним кодом, који се шаље мобилном уређају путем SMS-а или WAP-а. Дозвола за овај звук обично покрива креирање и испоруку "монофонског" и "полифонског" звука.

Алати и системи за **"управљање дигиталним правима"** (види стр. 26) играју важну улогу у управљању продајом музике on-line, а циљ им је да се спречи пиратерија. На пример, путем FairPlay технологије компаније Apple и Windows Media компаније Microsoft, у дигиталну музику уграђују се заштита приступа, да би носиоци ауторског права могли да добију накнаду за извршену продају и да би се онемогућила производња дигиталних копија.

Колико дуго траје заштита ауторским и сродним правима?

За већину дела, у већини земаља, заштита имовинских права траје током живота аутора, плус додатни период од најмање 50 година. У једном броју земаља, овај период је и дужи (на пример, 70 година након смрти аутора, у Европи, Сједињеним Америчким Државама и неким другим земаљама). Према томе, аутор није једини који има користи од дела, већ су то и ауторови наследници. Уколико је укључено неколико аутора (коауторско дело) рок заштите се рачуна од смрти последњег живог аутора. Када истекне ауторскоправна заштита, сматра се да је дело у "јавном домену" (види стр. 46).

У зависности од одредаба националног законодавства, за одређене категорије дела могу да важе посебне одредбе, а нарочито за:

- Дела која створе запослени и ангажовани радници (на пример, трајање може бити 95 година од издавања или 120 година од стварања дела);
- Коауторска дела;
- Кинематографска дела;
- Анонимна или псеудонимна дела;
- Фотографска дела и дела примењене уметности (која понекад имају краћи рок заштите);
- Дела која створи држава (од којих нека или сва могу бити искључена из заштите ауторским правом);
- Дела објављена након смрти аутора; и
- Типографски аранжмани.

Постоје разлике у погледу услова заштите **моралних права**. У неким земљама, морална права су трајна. У другим, она истичу у исто време када и имовинска права, или након смрти аутора.

Трајање заштите код **сродних права**, обично је краће од трајања ауторскоправне заштите. У неким земљама, заштита сродних права траје **20 година** од краја календарске године у којој је запис произведен, или у којој је изведена интерпретација или емитовање. Међутим, у многим земљама сродна права се штите током 50 година, почев од краја календарске године у којој је дошло до извођења, записа или емитовања, у зависности од случаја.

У неким земљама, фотографије су заштићене 5 до 15 година након датума објављивања.

Уз одобрење: Lien Verbauwhede

3. ЗАШТИТА ВАШЕ ОРИГИНАЛНЕ ТВОРЕВИНЕ

Шта треба да урадите да бисте добили заштиту коју пружају ауторско или сродна права?

Заштита која се пружа на основу ауторског и сродних права даје се без икакве званичне процедуре. Чим настане, дело је аутоматски заштићено без икакве посебне регистрације, депоновања, плаћања накнаде или било којег другог формалног услова, иако се у неким земљама тражи да оно буде записано у неком материјалном облику (види стр. 12 у тексту горе).

Како да докажете да сте носилац ауторског права?

Систем заштите без формалности може да створи извесне тешкоће када, у случају спора, покушавате да остварите ваша права. Ако неко тврди да сте прекопирали његово дело, како можете да докажете да сте ви онај први стваралац? Можете да предузмете одређене мере предострожности да бисте створили доказе о том да сте ви, у одређеном тренутку, створили то дело. На пример:

- У неким земљама постоји национални **завод за ауторска права** који вам омогућава да депонујете, односно, региструјете своје дело, за одређену накнаду (види Анекс II ради списка веб сајтова неких националних завода за ауторска права). На тај начин обезбеђује се ваљан доказ о полагању права на ауторскоправну заштиту. У неким од ових земаља, уколико сте регистровали дело код националног завода за

Ауторској правна заштити мултимедијалних производа

"Мултимедијални" производ се уобичајено састоји из неколико врста дела, комбинованих у један фиксирани медијум, као што је рачунарски диск или CD-ROM. Примери мултимедијалних производа су видео игре, информациони киосци и интерактивне веб странице. Елементи који могу бити комбиновани у мултимедијални производ обухватају музику, текст, фотографије, исечене фотографије, слике и илустрације, софтвер и живу слику. Сваки

од ових елемената, сам за себе, може да буде предмет ауторскоправне заштите. Поред тога, компилација или консолидација ових дела - сам мултимедијални производ - може да ужива ауторскоправну заштиту, уколико је у том поступку настао производ који се сматра оригиналним.

ауторска права, бићете у стању да водите ефикаснији поступак због повреде ауторског права. У таквим земљама, изричито се препоручује претходно регистровање дела, које вам се нуди као могућност.

- Примерак вашег дела можете депоновати код **банке или адвоката**. Алтернативно, **примерак вашег дела можете послати лично**, у запечаћеној коверти, препорученом поштом (на којој се јасно види штампил са датумом на коверти), која по испоруци неће бити отворена. Међутим, све земље не прихватају ову праксу као ваљан доказ.
- На делима која су објављена требало би да буде истакнуто **обавештење о ауторском праву** (види стр. 29).
- Такође је препоручљиво да ваше дело означите конкретним стандардним **нумеричким системом идентификације**, као што је Међународни стандардни број књиге (ISBN), за књиге; Међународни стандардни код записа (ISRC), за звучне записе; међународни стандардни број за музику (ISMN), за штампане музичке публикације; Међународни стандардни код за музичко дело (ISWC), за музичка дела која по врсти припадају репертоару који је углавном под контролом организација за колективно остваривање ауторског и сродних права; Међународни стандардни аудио-визуелни број (ISAN), за аудиовизуелна дела.

Како да заштитите своје дело у електронском или дигиталном облику?

Дела у електронском или дигиталном облику (на пр. CD, DVD, on-line текст, музика, филмови) посебно су подложна повреди права, пошто се лако умножавају и преносе преко интернета, често без икаквог значајног губитка квалитета, или без губитка уопште. Описане мере, као што је регистрација или депоновање дела код националног завода за ауторска права, примењују се и на ова дела.

Дела заштићена ауторским правом која економски субјекти прибављају преко on-line система, обично су предмет "**клик уговора**"³ којим се настоји да се ограничи могућност корисника да располаже садржајем. Таквим ограничењима, коришћење се обично ограничава на једног корисника, а том кориснику се дозвољава да само чита/слуша један примерак. Редистрибуција или поновно коришћење је, уопште узев, забрањено.

Поред тога, многи субјекти примењују технолошке мере заштите свог ауторског права на дигитални садржај. Те мере су познате као алати и системи за "**управљање дигиталним правима**". Они се користе за дефинисање, праћење и примену дозвола и услова путем електронских средстава, током времена трајања садржаја.

Постоје два начина на које се уз помоћ алата и система за управљање дигиталним правима може контролисати ауторско право на дигитална дела:

- Означавање дигиталних дела информацијама о њиховој ауторско-правној заштити, носиоцу права, итд., које се називају **"информације о управљању правима"**; и
- Примена **"технолошких мера заштите"**, које се користе за контролу приступа или коришћења дигиталног дела (давање дозволе или одбијање давања дозволе). Када се користе у вези са различитим врстама дела која су заштићена ауторским правом, технолошким мерама се контролише могућност корисника да види, чује, мења, сними, направи извод, преведе, држи на одређено време, проследи, копира, штампа, итд., у складу

Избор прaviх алата за управљање дигиталним правима

Постоје бројне технике које могу бити употребљене у циљу смањења могућности повреде ауторског права, засноване на примени алата и система за управљање дигиталним правима. Свака од њих има различита предности и недостатке, као и трошкове набавке, интеграције и одржавања. Избор одговарајуће технике најбоље је извршити на основу процене нивоа ризика скопчаног са коришћењем дела.

са важећим законом о ауторском и сродним правима. Технолошке мере заштите такође обезбеђују приватност, безбедност и интегритет садржаја.

Информације о управљању правима

Постоје различити начини за означавање вашег материјала заштићеног ауторским правом:

- Дигитални садржај можете **означити**, на пример, путем обавештења о ауторском праву или ознаке са упозорењем, као што је "Умножавање дозвољено само у некомерцијалне сврхе". У добру праксу такође спада и истицање изјаве о ауторском праву на свакој страници вашег web сајта, где ће бити наведени услови коришћења садржаја на тој страници.
- **Идентификатор дигиталног предмета** је систем идентификације дела заштићених ауторским правом у дигиталном окружењу. Идентификатор дигиталног предмета је дигитална ознака/назив који се додељује делу у дигиталној форми ради коришћења на интернету. Идентификатор дигиталног предмета се користи за пружање важећих информација, укључујући и податке о томе где дело може да се нађе на интернету. Информације о дигиталном делу могу се временом мењати, укључујући и информације о томе где

дело може да се нађе, при чему идентификатор дигиталног предмета дела остаје неизмењен. (Види www.doi.org).

- **Временски жиг** је ознака која се ставља на дигитални садржај (дела), на основу које се може доказати какав је био садржај у одређеном тренутку. Време је елемент од суштинског значаја када се доказује повреда ауторског права: када је одређени e-mail послат, када је уговор склопљен, када је створен или измењен неки предмет интелектуалне својине, или када је прибављен дигитални доказ. Може се обезбедити и специјализована услуга потврђивања времена креирања документа.
- **Дигиталним воденим** жиговима се путем одговарајућег софтвера у само дигитално дело уграђује информација о

ауторском праву. Дигитални водени жиг може бити у невидљивом облику, који се лако може претворити у видљиви, слично као и обавештење о ауторском праву на маргини фотографије. Он такође може бити проткан кроз цели документ, исто као код штампања докумената на папиру протканом воденим жиговима. Веома често, водени жигови се уграђују тако да у нормалној употреби не могу да се детектују. Иако су видљиви водени жигови корисни као средство за одвраћање од повреде права, невидљиви водени жигови су корисни приликом доказивања крађе и праћења коришћења дела заштићеног ауторским правом у on-line мрежи.

Технолошке мере заштите

Неки привредни субјекти се радије опредељују за примену технологије како би

Будите обазриви када користите технолошке мере заштите

Привредни субјекти који производе дигиталне садржаје могу да размотре могућност примене технолошких мера заштите, уколико постоји потреба за заштитом од неовлашћеног умножавања и дистрибуције дигиталних дела. Међутим, употреба технолошких мера заштите би требало да буде у равнотежи са другим елементима. На пример, технолошке мере заштите не би требало да се користе на начин противан другим важећим законима, као што је закон о заштити приватности, закони о заштити потрошача, или закони о заштити

конкуренције.

Привредни субјекти који користе туђи дигитални садржај би требало да прибаве све лиценце или дозволе потребне за жељено искоришћавање дела (укључујући и овлашћење за декодирање заштићеног дела, уколико је то потребно). Разлог за ово је што привредни субјект или појединац који избегне технолошке мере заштите, а затим користи заштићено дело, може да буде одговоран због повреде прописа о избегавања технолошких мера заштите, као и због повреде ауторског права (види стр. 49).

приступ својим делима ограничили само на оне клијенте који прихватају одређене услове коришћења дела. Такве мере укључују:

- **Шифровање** се често користи за заштиту од неовлашћене употребе софтверских производа, фонограма и аудиовизуелних дела. На пример, када неки клијент учита дело, софтвер за управљање дигиталним правима може да контактира центар за издавање дозволе (институцију која управља ауторским и

сродним правима) ради уговарања плаћања, дешифровања фајла и доделе индивидуалног "кључа" - лозинке, која је клијенту потребна за гледање или слушање садржаја.

- **Систем за контролу приступа или систем за условни приступ**, у свом најједноставнијем облику, проверава идентитет корисника, садржај фајлова и права (читање, измене, извршавање, итд.), које сваки корисник има за одређено дело. Власник дигиталног

Студија случаја - Memory Computacion

Током манифестације на којој је 2001. године, у Њујорку, лансиран Office HP, Microsoft је такође представио софтвер назван Memory Contu - рачуноводствени програм за пословне кориснике, који може да се интегрише у Office HP. Овај софтвер је креирала једна мала софтверска компанија из Уругваја, **Memory Computacion** ("Мемори"):

"Мемори" систематски процењује које су јој мере потребне за заштиту, управљање и остваривање права чији је носилац, како би извукла најбоље могуће комерцијалне резултате из своје имовине. Сваки примерак софтвера Memory Contu укључује корисничку лиценцу, у којој је **назначено да је софтвер заштићен** ауторским правом и где се наводи да је забрањено његово умножавање или репродукција, у целости или делимично, за било које друге намене осим као резервна копија, која

служи као подршка његовом коришћењу. "Memory" је регистровао свој софтвер код завода за ауторска права у земљама где послује и где такви заводи дозвољавају добровољну регистрацију ауторског права.

Компанија "Memory" је свесна да често долази до повреда права интелектуалне својине, а да посебно често долази до софтверске пиратерије, те је, стога, развила паралелну стратегију заштите својих производа. Као прво, "Memory" је у свој софтвер уградила серију технолошких механизма за заштиту софтвера од лаког умножавања. Као друго, усредредила се на квалитет својих услуга након продаје и на сталну иновацију верзија својих производа који се испоручују легалним корисницима, тако да се клијенти, схватајући вредност оригинала, и опредељују се за предности куповине легалног софтвера уместо пиратског.

дела може конфигурисати приступ на бројне начине. На пример, документ се може видети, али се не може штампати, или се може користити само током ограниченог времена.

- **Објављивање само верзија нижег квалитета.** На пример, на веб сајту могу да буду објављене фотографије или друге слике које имају довољно детаља на основу којих се може закључити да ли су погодне за, на пример, скицу рекламе, али које нису довољно детаљне и квалитетне за репродукцију у неком часопису.

Какву заштиту имате у иностранству?

Већина земаља су потписнице једног или више међународних споразума како би, између осталог, обезбедиле да дело заштићено ауторским правом, створено у једној земљи, буде аутоматски заштићено у свим земљама потписницама таквих међународних конвенција. Најважнији међународни споразум о ауторском праву је Бернска конвенција о заштити књижевних и уметничких дела (види Анекс III. Ако сте држављанин или становник земље потписнице Бернске конвенције (види списак потписница у Анексу III) или ако сте издали своје дело у једној од земаља потписница, ваше дело ће аутоматски имати ниво ауторскоправне заштите утврђен Бернском конвенцијом у свим другим земљама потписницама те конвенције.

Међутим, ауторскоправна заштита, по својој природи, остаје територијална. Према томе, ваше дело ће имати заштиту на бази ауторског права уколико испуњава прописане услове закона о ауторском праву односно земље.

Дакле, иако ваше дело може аутоматски бити заштићено ауторским правом у многим земљама (због међународних споразума), у свакој земљи и даље постоји засебан систем ауторскоправне заштите, који се, у знатној мери, разликује од земље до земље.

Да ли је обавезно да се на делу истакне обавештење о ауторском праву?

У многим земљама, за заштиту није потребно обавештење о ауторском праву. Па ипак, веома се препоручује да на вашем делу, или у вези са њим, буде истакнуто обавештење о ауторском праву, зато што се на тај начин људи подсећају да је дело заштићено и зато што се у том обавештењу означава носилац ауторског права. Таква идентификација помаже свима онима који би хтели да прибаве дозволу за коришћење вашег дела. Истицање обавештења о ауторском праву је веома рентабилна мера безбедности. За њу нису потреби никакви значајни додатни издаци, али захваљујући њој можете уштедети на трошковима тиме што ћете друге одвратити од умножавања вашег дела, а истовремено ћете олакшати поступак претходног давања дозволе тиме што ћете олакшати идентификацију носиоца ауторског права.

Такође, у неким земљама, нарочито у САД, истицање валидног обавештења значи да се сматра да је повредилац знао да то дело има статус дела заштићеног ауторским правом. Последично, суд ће донети одлуку да је одговоран за намерну повреду права, што за собом повлачи много већу казну него у случају ненамерне повреде права.

Не постоји никакав формални поступак за истицање обавештења о праву на ваше дело. Оно може бити у писаној форми, откуцано, утиснуто печатом или насликано. Обавештење о ауторском праву углавном садржи следеће:

- Речи "copyright" или "copr.", или знак за ауторско право;
- Годину када је дело први пут објављено; и
- Име носиоца ауторског права.

Пример: Copyright 2006, ABC Ltd.

Ако дело у значајној мери измените, препоручљиво је да ажурирате на њему

истакнуто обавештење о ауторском праву, додавањем године сваке измене. На пример, "2000, 2002, 2004", означава да је дело створено 2000. године, а да је измењено 2002. и 2004.

Када се ради о делу које се константно ажурира, као што је садржај на web-сајту, могуће је унети године од тренутка првог издања, до данас: на пример, 1998-2006, ABC Ltd. Такође се препоручује да се обавештење допуни списком радњи које не смеју да се обављају без дозволе.

У случају заштићених звучних записа, користи се слово "P" (фонограм), у кругу или у заградама. У неким земљама је прописано да је неопходно да та ознака и година првог издања буду истакнуте на примерцима фонограма (на пр., на CD-овима или аудио тракама) да би ти примерци, у тој земљи, били заштићени.

Ауторскоправна заштита за web сајтове

Веб сајтови обухватају комбинације многих дела која испуњавају стандарде оригиналности, као што су слике и илустрације, текст, музика, графика, фотографије, базе података, видео, рачунарски софтвер, HTML код, који се користи за дизајнирање веб сајтова, итд. Ови елементи се могу засебно заштити ауторским правом. На пример, чланак на web сајту може да буде предмет посебне

ауторскоправне заштите. Ауторским правом се такође може штитити посебан начин избора и распореда различитих елемената приликом креирања комплетног веб сајта. За више информација види:

www.wipo.int/sme/en/documents/business_website.htm

4. ПРАВО СВОЈИНЕ НА АУТОРСКОМ ПРАВУ

Да ли је аутор увек власник дела заштићеног ауторским правом?

Често се меша значење "ауторства" и "права својине". **Аутор** дела је лице које је створило дело. Ако је дело створило више лица, сви ствараоци се сматрају коауторима. Питање ауторства је посебно значајно у вези са моралним правима, као и приликом одређивања датума истицања заштите (види стр. 23).

Својина на ауторском праву је различито питање. Носилац ауторског права на дело је лице које има искључива права коришћења дела, на пример, право да користи, умножава, продаје и прави изведена дела. Упште узев, ауторско право на неко дело припада изворно лицу које га је створило, тј., аутору. Међутим, ово није случај у свакој земљи, а то нарочито не мора бити случај у следећим околностима:

- Уколико је дело створио запослени, као саставни део свог посла;
- Уколико је дело наручено или створено на основу посебне поруџбине; или
- ако је дело створило више лица.

Треба приметити да се у већини земаља, уговором могу изменити или разјаснити општа

правила која закон утврђује у погледу својине на ауторском праву.

Ко је носилац моралних права?

Морална права увек припадају индивидуалном ствараоцу дела (или његовим наследницима). Међутим, као што је претходно напоменуто, у неким земљама, од моралних права се може одрећи.

Правна лица не могу имати морална права. На пример, уколико је продуцент филма правно лице, само режисер и писац сценарија за филм имају морална права на тај филм.

Ко је носилац ауторског права на дело које је створио запослени?

У једном броју земаља, ако је дело створио запослени у оквиру свог запослења, послодавац је, аутоматски, носилац ауторског права, уколико није другачије договорено. Међутим, ово није увек случај. Закон у неким земљама утврђује да пренос права на послодавца не може бити аутоматски, већ мора да буде део уговора о запошљавању. У неким земљама, акт о преносу ауторског права мора да буде закључен за свако дело створено на овај начин које ужива ауторскоправну заштиту.

Пример: Програмер је запослен у неком предузећу.

Као саставни део свог посла, током уобичајеног радног времена, он прави видео игре уз помоћ опреме коју обезбеђује предузеће. У већини земаља, имовинска права на тај софтвер припадају предузећу.

Спорови могу настати у случају када запослени обави одређени посао код куће, или након радног времена, или произведе дело које не спада у оквир редовног запослења тог запосленог. Да би се избегли спорови, добра је пракса да запослени потпишу писани уговор којим се јасно уређују сва питања у вези са ауторским правом.

Дела створена за потребе владе

У неким земљама, влада је носилац ауторског права на дела која су створена или први пут објављена под њеним инструкцијама или контролом, уколико у писаном уговору није другачије договорено. Мали привредни субјекти који стварају дела за државне ресоре и агенције, морају да буду свесни овог правила и да уговором јасно уреде питање носиоца ауторског права.

Ко је носилац ауторског права на наручено дело?

Уколико је дело створио, на пример, спољни консултант, или агенција за креативне услуге, тј., уколико је оно створено у складу са уговором о наруџбини дела, ситуација је другачија. У већини земаља, стваралац је носилац ауторског права на наручено дело, а лице које је то дело наручило имаће само лиценцу да дело користи за намене за које је наручено. Многи композитори, фотографи, новинари који имају самостални статус, графички дизајнери, програмери и дизајнери веб сајтова раде на овом принципу. **Питање својине се најчешће поставља у вези са поновним коришћењем нарученог материјала за исту или неку другу намену.**

Дело створено у току радног односа или по поруџбини

У неким земљама, као што су Сједињене Америчке Државе, закон о ауторском праву утврђује категорију дела названих "дело створено у току радног односа или по поруџбини". Под овим се подразумева дело које запослени створи у оквиру свог запослења или које је наручено уговором. Када се ради о "делу створеном у току радног односа или по поруџбини" носилац ауторског права је субјекат који то дело плаћа, а не лице које је дело створило. Тај субјект може бити фирма, организација или појединац.

Пример: Ви сте ангажовали спољне сараднике да вам креирају рекламу за ваше предузеће. У том тренутку, намеравали сте да је користите за промоцију вашег новог производа на једном трговинском сајму. На основу већине националних закона, рекламна агенција ће бити носилац ауторског права, уколико уговором није изричито договорено другачије. Након одређеног времена, ви желите да употребите делове те рекламе (неки графички дизајн, фотографију или логотип) на вашем новом веб сајту. Ви ћете морати да тражите дозволу од рекламне агенције, да бисте тај материјал заштићен ауторским правом могли да користите на овај нови начин. Ово стога, што коришћење тог материјала на вашем веб сајту није нужно било предвиђено у тренутку потписивања првобитног уговора.

Па ипак, постоје одређени изузеци, као што су фотографије снимљене за приватне потребе, портрети и гравире, звучни записи, кинематографски филмови, где је, у неким земљама, лице које наручи дело - носилац ауторског права на то дело, уколико није другачије уговорено.

Као и у случају односа послодавца и запосленог, важно је да питања која се односе на право својине на ауторском праву уредите писаним уговором, који би требало да закључите пре него што ангажујете

спољне сараднике за пружање креативних услуга.

Ко је носилац ауторског права на дело које је створило неколико аутора?

Основни услов за постојање коауторства је да допринос сваког појединачног коаутора, сам по себи, представља садржај који се може заштитити ауторским правом. Када се ради о коауторству, права се обично остварују на основу уговора између коаутора. Када таквог уговора нема, важе следећа општа правила:

- **Коауторско дело.** Када се два или више аутора сагласе да своје прилоге споје у једну нераздвојиву или међусобно зависну комбинацију тих појединачних прилога, долази до стварања "ко-ауторског дела". Пример коауторског дела је уџбеник у којем су два или више аутора дали своје засебне компоненте, које имају за циљ да буду спојене у једно дело. У коауторском делу, аутори који дају свој прилог постају **сувласници целокупног дела**. Законом о ауторском праву у многим земљама утврђено је да сви сувласници коауторског дела морају дати сагласност на остваривање ауторског права. У другим земљама, било који од сувласника коауторског дела може да користи дело без дозволе другог коаутора (међутим, може да постоји одредба којом се налаже да он

мора поделити профит који створи на основу таквог коришћења). **Писани уговор** између аутора, односно, власника, којим ће бити уређена питања својине и коришћења, права на корекцију дела, маркетинг и подела прихода, као и гаранције у вези са повредом ауторског права, је обично најбољи начин поступања.

- **Колективна дела.** Уколико аутори не желе да дело буде коауторско и желе да се њихови прилози користе засебно, сматраће се да је дело "колективно". Примери колективних дела су CD-ови, који представљају компилацију песама разних композитора, или часописи који садрже чланке чији аутори имају слободни статус. У том случају, **сваки аутор је власник ауторског права на делу које је створио.**
- **Изведено дело.** Изведено дело је дело које се заснива на једном или више постојећих дела, као што су превод, музички аранжман, уметничка репродукција, драматизација или верзија играног филма. Прављење изведеног дела је **искључиво право носиоца ауторског права** (види стр. 15). Међутим, изведено дело само за себе

може да испуњава услове за посебну ауторскоправну заштиту, при чему ауторско право обухвата **само оригиналне аспекте** изведеног дела.

У пракси, није увек лако направити разлику између коауторског и колективног дела, или изведеног дела. Разни аутори коауторског дела, своје прилоге често стварају независно и у различита времена, тако да могу постојати "ранија" и "каснија" дела. **Критеријум на основу којег се, у већини земаља, утврђује да ли се ради о коауторском, колективном или изведеном делу је заједничка намера коаутора да буду, или да не буду, коаутори.** За коауторство је потребна намера - ако нема намере да се створи коауторско дело, два или више аутора који створе нераздвојиво или међусобно зависно дело створиће изведено или колективно дело.

Филм "Да Винчијев код" је изведено дело настало на бази књиге "Да Винчијев код". Продуцент филма "Да Винчијев код" је, стога, морао да добије дозволу од Dena Braun-а за производњу и дистрибуцију филма.

5. КОРИСТИ ОД АУТОРСКОГ И СРОДНИХ ПРАВА

Како можете да остварите приход од креативних дела?

Ако ваше предузеће има ауторско право на неко дело, ви, аутоматски, располагате комплетним скупом искључивих права. Ово значи да само ваше предузеће може умножити заштићено дело, продавати примерке тог дела или давати их у закуп, правити изведена дела, изводити и излагати дело у јавности и обављати друге сличне радње. Уколико други желе да користе или комерцијализују ваш материјал који ужива ауторскоправну заштиту, ви можете да дате дозволу за коришћење или да продате ваша искључива права, у целисти или делимично, уз одређену накнаду. Та накнада може бити једнократна или периодична. Ово, у збиру, често доноси много већи профит вашем предузећу од директног коришћења вашег ауторског права од стране аутора, ствараоца или носиоца ауторског права.

Искључива права могу бити подељена на сегменте, мање или веће, и тако подељена дата на коришћење или продата на било који начин који вам падне на памет. Тако, ова права могу бити продата или дата на коришћење, уз ограничење у погледу територије, рока, сегмента тржишта, језика (превода), медија или садржаја. На пример,

носилац ауторског права може извршити пренос целокупног ауторског права на дело, или продати права објављивања издавачу књига, филмска права - филмској компанији, право на емитовање дела - радио станици, а право на драмску адаптацију дела - позоришној трупи или телевизијској компанији.

Постоји много начина да се креативно дело комерцијализује:

- **Дела заштићена ауторским правом можете продати**, или направити копије, а затим **те копије продати**; у оба случаја, задржавате сва, или већину права која проистичу из чињенице да сте носилац ауторског права (види следећи став);
- Можете дозволити неком другом да умножава, или на други начин користи дела. Ово можете учинити **тако што ћете дати дозволу за коришћење ваших имовинских права на дела**; и
- Можете **продати (пренети) ваше ауторско право на дела**, у целисти или делимично.

Да ли губите ауторско право ако продате своје дело?

Ауторско право се разликује од права својине над физичким предметом у којем је направљен запис дела. Самом продајом дела које ужива ауторскоправну заштиту (на

пр: рачунарског програма или рукописа) не долази до аутоматског преноса ауторског права на купца. **Ауторско право на дело остаје у својини аутора, уколико га он изричито не пренесе на купца дела, писаним уговором.**

Међутим, у одређеним земљама, ако продате примерак дела, или оригинал (на пример, сликарско дело), можете изгубити нека од искључивих права која чине ауторско право. На пример, купац примерка може имати право да, убудуће, располаже тим примерком, на пример, да га прода или пренесе на другог (види такође "прва продаја" на стр. 15). Која права се губе или задржавају зависи од земље о којој је реч. Препоручљиво је да се пре продаје примерака дела провере важећи закони о ауторском праву у вашој земљи и на тржишту извоза.

Шта је давање дозволе за коришћење ауторског права?

Дозвола за коришћење ауторског права (лиценца) је дозвола која се даје другим лицима (појединцима или предузећима) за коришћење једног или више ваших имовинских права у односу на дело заштићено ауторским правом. Преимућство давања овакве дозволе је у томе што ви остајете носилац ауторског права, док другима дозвољавате да дело умножавају, дистрибуирају, читавају, емитују, пренесе

преко мреже, емитују симултано преко телевизије и радија ("simulacasting", енг. прим.прев.) производе дигитални запис радио емисије или сличне емисије са интернета ради читавања на лични аудио плејер ("podcasting", енг. прим.прев.), или праве изведена дела за одређену накнаду. Уговори о давању дозволе за коришћење права могу да буду сачињени тако да одговарају конкретним захтевима уговорних страна. На пример, можете дати дозволу за одређена права, али не за нека друга. Можете дати дозволу за право да се праве копије неке рачунарске игре и да се она користи, а да, при том, задржите права на стварање изведених дела на основу те игре (на пример, филм).

Која је разлика између искључиве и неискључиве дозволе?

Дозвола може бити искључива и неискључива. Ако одобрите **искључиву дозволу**, корисник такве дозволе је једини који има право да користи дело у складу са дозволом. У већини земаља, неопходно је да искључива дозвола буде у **писаној форми** да би била пуноважна. Искључива дозвола, такође, може бити ограничена, на пример, на одређену територију, на одређени рок, може бити за ограничену намену, или продужење ексклузивитета може зависити од других врста захтева у вези са квалитетом рада. Искључиве дозволе су, често, добра пословна стратегија да се производ

заштићен ауторским правом дистрибуира и продаје на тржишту ако вам недостају ресурси да своје дело сами ефикасно пласирате на тржиште.

С друге стране, ако неком привредном субјекту одобрите **неискључиву** дозволу, ви дајете право да користи једно или више ваших искључивих права, али овим нисте спречени да дозволите другима (укључујући и себе) да користе иста права у исто време. Према томе, ви можете дати било ком броју лица или привредних субјеката, право на коришћење, умножавање или дистрибуцију вашег дела. Као и у случају искључивих дозвола, неискључиве дозволе могу бити ограничене на све начине. У већини земаља, неискључива лиценца може бити дата усменим путем или у писаној форми. Међутим, писани уговор се сматра бољим решењем.

Стратегија лиценцирања

Давањем дозволе, кориснику дозвољавате да чини одређене ствари утврђене уговором, које би иначе биле забрањене. Према томе, важно је да се што прецизније утврди опсег дозвољених радњи.

Уопште узев, **боље је дати дозволе које ће по опсегу бити ограничене** на конкретне потребе и интересе корисника. Давањем неискључиве дозволе, другим заинтересованим корисницима можете дати дозволу за исте или друге сврхе, под истоветним или другачијим условима.

Међутим, понекад апсолутна контрола над делом

Шта се дешава када продате ваше ауторско право?

Алтернатива давању дозволе је да некоме **продате своје ауторско право** на дело, након чега то лице постаје нови носилац ауторског права. Технички термин који се користи за такав пренос права својине је "пренос права". И док се дозволом даје само право да се уради нешто, што би иначе било противзаконито да дозволе нема, преносом права се преноси укупан интерес у односу на ваше право или права. Ви можете да права пренесете у целости или делимично. У многим

Пренос права или искључива лиценца морају бити у писаној форми.

представља пословно обезбеђење за корисника дозволе или битан део његове пословне стратегије. У таквим ситуацијама, најбоље решење може да буде искључива дозвола или пренос свих ваших права уз плаћање једнократне накнаде. Међутим, у такве преговоре треба да се упустите тек након што сте исцрпили све друге алтернативе, при чему треба да обезбедите и плаћање адекватне накнаде. Када пренесете ауторско право на дело, губите сав потенцијал које то дело носи у смислу будућих прихода.

земљама, за ваљаност преноса права је неопходно да буде **у писаној форми** и да је уговор потписан од стране носиоца ауторског права. У неким земаљама, ауторско право није преносиво. Такође, имајте на уму да се могу пренети само имовинска права, пошто аутор увек остаје носилац моралних права (види стр. 17).

Шта је "merchandising"

"Merchandising" је облик маркетинга, у којем се на производу користи право на интелектуалну својину (обично жиг, инду-стријски дизајн или ауторско право) ради повећања његове привлачности у очима купаца. Цртежи из стрипова, глумци, поп звезде, спортске звезде, позната сликарска дела, статуе и многе друге слике појављују се на целом низу производа, као што су мајице, играчке, канцеларијски прибор, шоље за кафу или постери. Merchandising производа ослањањем на ауторско право може бити уносан додатни извор прихода:

- Кад се ради о привредним субјектима који су власници дела заштићених ауторским правом (као што су цртежи из стрипова или фотографије), давање лиценце за ауторско право потенцијалним корисницима, може донети знатне приходе. На овај начин субјект може да оствари приходе пласманом производа на нова тржишта на релативно неризичан и рентабилан начин.

- Привредни субјекти који производе јефтину робу масовне производње, као што су шоље за кафу, слаткиши или мајице, могу повећати атрактивност својих производа користећи на њима познате ликове, уметничка дела, или друге привлачне елементе.

За **"merchandising"** је потребно претходно прибавити дозволу за коришћење различитих права (као што је искоришћавање дела заштићеног ауторским правом, инду-стријским дизајном или жигом) на роби која се пласира на овај начин. Када се користе ликови славних особа, потребно је обратити додатну пажњу, пошто они могу бити заштићени правима приватности и публицитета.

Mary Engelbreit: Уметник и предузетник

Mary Engelbreit је позната широм света по свом разнобојном и сложеном дизајну, а постала је пионир у лиценцирању уметничких дела. Неколико познатих компанија које производе карте за играње купило је њен дизајн, а многе друге компаније желе да добију дозволу за употребу препознатљивих уметничких дела чији је она творац, да би их је применили на различитим производима, укључујући календаре, мајице, шоље, поклонкњиге, печате, керамичке фигурице и друго. Студија случаја њеног пословања може се наћи на адреси http://www.wipo.int/sme/en/case_studies/engelbreit_licensing.htm.

Како можете да дате дозволу за коришћење вашег дела?

Као носилац ауторског и сродних права, ви одлучујете да ли ћете дати дозволу за коришћење свог дела, коме ћете је дати, и на који начин. Постоје разни начини на које носиоци права решавају питање давања дозволе.

Једна могућност је **да све послове у поступку давања дозволе обавите сами.**

Услове уговора можете договорити са сваким корисником дозволе појединачно, или можете понудити дозволе под стандардним условима, које друга страна мора прихватити као такве ако је заинтересована за коришћење вашег дела заштићеног ауторским и сродним правима.

Уколико сами управљате свим својим правима, најчешће ћете бити под знатним теретом административних послова и трошкова око прикупљања тржишних информација, тражења потенцијалних корисника и вођења преговора око уговора. Према томе, можете размотрити могућност да посао остваривања неких, или свих ваших права поверите професионалном агенту или агенцији за лиценце, као што је издавач књига или произвођач фонограма, који ће, затим, у ваше име, склопити уговоре. Агент је, често, у бољој позицији од вас и може боље од вас пронаћи потенцијалне кориснике, као и уговорити боље цене и услове за давање дозволе.

У пракси, носиоцу ауторског и сродних права, а чак и агенту за лиценце је често тешко да прати сва различита коришћења дела. Исто тако, корисницима, као што су радио или ТВ станице, прилично је тешко да контактирају сваког аутора или носиоца ауторског права појединачно, да би добили неопходне дозволе. У ситуацијама када појединачно лиценцирање није могуће, или није изводљиво, придруживање **организацији за колективно остваривање ауторског и сродних права**, уколико постоји за конкретну категорију дела, може да буде добар избор. Организација за колективно остваривање ауторског и сродних права прати искоришћавање дела за рачун ствараоца одређене категорије дела и задужена је за уговарање лиценци и наплату накнада. Ви се можете придружити одговарајућој организацији за колективно остваривање ауторског и сродних права у вашој земљи, уколико таква постоји, односно, у другим земљама.

Како функционише организација за колективно остваривање ауторског и сродних права?

Организација за колективно остваривање ауторског и сродних права функционише као посредник између корисника и одређеног броја носилаца ауторског права који су чланови ове организације. Генерално, за сваку врсту дела и за сваку земљу постоји по једна организација за колективно остваривање ауторског и сродних права. Међутим, ове организације постоје само за дела која се могу сврстати у филм, музику, фотографију, репрографију (све врсте штампаног материјала), телевизију и видео и ликовне уметности. Након ступања у чланство организације за колективно остваривање ауторског и сродних права, чланови обавештавају организацију о делима која су створили или чији су власници. Главна делатност организације за колективно остваривање ауторског и сродних права је:

- 1) Вођење документације дела својих чланова,
- 2) Лиценцирање и наплата хонорара у име својих чланова,
- 3) Прикупљање информација и давање извештаја о коришћењу дела,
- 4) Праћење и ревизија и
- 5) Дистрибуција хонорара својим члановима.

Лица или привредни субјекти заинтересовани да прибаве дозволу за коришћење дела на репертоару организације за колективно остваривање ауторског и

сродних права, прегледају тај репертоар. Да би носиоцима ауторског и сродних права омогућиле да буду представљени на међународном нивоу, ове организације склапају реципрочне уговоре са другим таквим организацијама широм света. Ове организације затим дају дозволе у име својих чланова, наплаћују накнаде и врше расподелу наплаћених износа носиоцима ауторског права, на основу уговорене формуле.

Практична предимства колективног остваривања ауторског и сродних права су следећа:

- Колективно лиценцирање има многа предимства за кориснике и носиоце права. Могућност обављања свих послова на једном месту увелико смањује административни терет који носе корисници и носиоци права; не само што колективно остваривање ауторског и сродних права носиоцима права омогућава економичност у погледу административних трошкова, већ исто чини и у погледу истраживања и развоја у циљу стварања дигиталних система који омогућавају ефикаснију борбу против пиратерије. Поред тога, колективно лиценцирање је значајан фактор за успостављање равнотеже. Без колективног система у којем учествују сви субјекти на тржишту, мали и средњи носиоци права, као и мали и средњи

корисници, били би, напосто, искључени са тржишта.

- Захваљујући колективном остваривању ауторског и сродних права, власници заштићених дела могу да користе преимућство колективног преговарања и добију боље услове за коришћење својих дела, пошто организација за колективно остваривање ауторског и сродних права може да преговара под много уравнотеженијим условима са бројним, моћнијим и често расутим и удаљеним групама корисника.
- Захваљујући колективном остваривању ауторског и сродних права, привредни субјекти који желе да добију лиценцу за неки материјал у дигиталном облику, добијају користан инструмент, уз једноставнији поступак за добијање тих права. .
- Многе организације за колективно остваривање ауторског и сродних права, такође, играју важну улогу ван своје

непосредне делатности. На пример, оне се баве применом права (спречавање пиратерије); пружају услуге образовања и ширења информација; успостављају везу са законодавним органима ; подстичу и унапређују развој нових дела у разним културама путем културних иницијатива и доприносе социјалном и законском блаостању својих чланова. Од пре неколико година, многе од ових организација активно раде на развоју компоненти управљања дигиталним правима за потребе управљања правима (види стр. 26). Такође, многе организације за колективно остваривање ауторског и сродних права су ангажоване у оквиру међународних форума на промоцији развоја заједничких, интероперабилних и безбедних стандарда, који одговарају њиховим потребама у погледу остваривања ауторског и сродних права, спровођења и обезбеђења права која заступају.

- Појединости у вези са релевантним организацијама за колективно остваривање ауторског и сродних права у одређеној земљи могу се добити од међународне федерације организација за колективно остваривање ауторског и сродних права (види Анекс I националног завода / управе за ауторска права (види Анекс II), од релевантне привредне асоцијације или од једне од међународних невладиних организација наведених у Анексу I на стр. 55.

Управљање ауторским и сродним правима

Правима која проистичу из ауторског и сродних права могу да управљају:

- Носилац права;
- Посредник, као што је издавач, произвођач или дистрибутер; или
- Организација за колективно остваривање ауторског и сродних права. У неким случајевима, остваривање права преко ових организација може чак бити прописано законом.

Колективно остваривање ауторског и сродних права у музичкој индустрији

Колективно остваривање ауторског и сродних права игра суштински значајну улогу у музичком бизнису због различитих врста права у ланцу музичког бизниса.

Механичка права која се наплаћују у име аутора, композитора и издавача;

Права извођења која се наплаћују у име аутора, композитора и издавача; и

Права извођења која се наплаћују у име интерпретатора и произвођача фонограма (види стр. 20). Није ни чудо што се хиљаде малих и средњих компанија за издавање звучних записа, као и издавача музичких дела и уметника, свако у својој земљи, ослања на локалне, односно, удаљене организације за колективно остваривање права, с циљем да оне заступају њихове интересе и уместо њих преговарају са моћним корисницима музике (велике групе које врше саопштавање јавности, радио, ТВ, телеком групе или кабловски оператери), како би обезбедили адекватну накнаду за своју стваралачку делатност. У исто време, сви корисници, без обзира на величину, имају приступ свим репертоарима, без потребе да преговарају са великим бројем појединачних носилаца права.

Организације за колективно остваривање ауторског и сродних права, које заступају своје интерпретаторе (музичке и аудио визуелне) од почетка остварују права на **интернету**, углавном у домену симултаног радио и ТВ преноса и преноса путем мреже, а од сада ће, такође, обезбеђивати и "право на чињење доступним" (види стр. 16).

У већини земаља, емитер мора платити **право на емитовање музике**. Плаћање се врши композитору, али углавном на индиректан начин. У пракси, композитор преноси своја права на организацију за колективно остваривање ауторског и сродних права, која преговара са заинтересованим за јавно извођење музичких дела. Организација за колективно остваривање ауторског и сродних права, која представља велики број композитора, плаћа ауторске хонораре својим члановима, у складу са тим колико је пута одређено дело изведено у јавности. Емитери уговарају укупан годишњи износ који се плаћа организацији за колективно остваривање ауторског и сродних права и дају јој примерке пријава од појединачних станица, у којима је наведено колико је пута неки запис емитован, а на основу чега се може извршити обрачун у циљу плаћања хонорара композиторима. Организација за колективно остваривање ауторског и сродних права може бити било које удружење за заштиту извођачких права. На пример, за емитере у оквиру Комонвелта, најреlevanceантије су Australasian Performing Right Association (APRA, Удружење за заштиту

извођачких права у Аустралији и Азији) , или The Performing Right Society (Краљевско удружење за заштиту извођачких права) које се налази у Великој Британији. Оба удружења могу да емитерима дају лиценце за практично сва музичка дела компонована било где у свету. APRA, на пример, има контролу не само над музиком за коју су њени чланови пренели своја права на APRA -у у оквиру Аустралије и Азије, Новог Зеланда и Јужног Пацифика, већ и над музиком коју у Уједињеном Краљевству напишу композитори и издавачи који су чланови удружења The Performing Right Society. На основу сличних уговора, APRA, у Аустралији и Новом Зеланду,

има контролу над музичким делима која напишу разни композитори који су чланови разних удружења у Сједињеним Државама, као и удружења у земљама као што су Француска, Немачка, Италија, Шпанија, Холандија, Грчка и друге.

Дозвола за јавно извођење је неопходна за било које **емитовање телевизијске емисије која садржи музику**. Право извођења мора да буде одобрено од стране носиоца ауторског права или издавача композиције и звучног записа који се искоришћава. Обично се од удружења за заштиту извођачких права прибавља општа лиценца.

Колективно остваривање права у вези са умножавањем штампаног материјала

Привредни субјекти у великој мери користе све врсте **штампаног материјала заштићеног ауторским правом**. На пример, могу имати потребу за фотокопијама чланака из новина, часописа и друге периодичне штампе, које желе да дистрибуирају својим запосленима ради њиховог информисања и истраживачког рада. Било би непрактично, а можда чак и немогуће, тражити дозволу за такво коришћење директно од аутора и издавача широм света.

У одговору на потребу да се добије лиценца за фотокопирање великог обима, у многим земљама, аутори и издавачи су успоставили организације за остваривање права умножавања - врста организације за колективно остваривање ауторског и сродних права - које поступају као посредници и обезбеђују потребне дозволе у складу са ауторским правом када год носиоци права не могу да поступају самостално.

Ове организације за остваривање права умножавања издају дозволе у име својих чланова, којим дозвољавају производњу репрографских или скенираних копија неког одељка објављеног дела (укључујући књиге, часописе, периодичну штампу, итд.), у ограниченом броју примерака, за потребе запослених у институцијама и организацијама (укључујући библиотеке, државну управу, фотокопирнице, образовне институције и широк спектар привредних субјеката из домена трговине и индустрије). Неке од ових организација могу да дају дозволу и за друге намене, као што је електронска дистрибуција преко мреже.

6. КОРИШЋЕЊЕ ДЕЛА ДРУГИХ НОСИЛАЦА ПРАВА

Када вам је потребна дозвола да користите дело другог носиоца права?

Привредни субјекти често имају потребу да користе дела заштићена ауторским правом или дела заштићена сродним правима, као подршку својој пословној делатности. Када користите дела других носилаца права, морате прво утврдити да ли је потребна дозвола аутора. У принципу, овлашћење носиоца ауторског права биће вам потребно:

- Ако је дело обухваћено законом или законима о ауторском, односно, сродним правима (види одељак 2);
- Ако дело није у јавном домену (види страну 46);
- Ако планирано искоришћавање дела подразумева коришћење свих ауторских и сродних права одобрених носиоцу права, односно, дела тих права; и
- Ако планирано искоришћавање дела није обухваћено "поштеним коришћењем" или "поштеним поступањем" или ограничењем или изузетком који је конкретно укључен у национални закон о ауторском или сродним правима (види стр. 47).

Треба имати на уму да ће вам можда бити потребна конкретна дозвола да бисте садржај других носилаца права, могли да

користите **изван** **ваших пословних просторија** (на презентацијама за инвеститоре - тзв. "road show", на web сајту, за завршни извештај, билтен, итд.) и **унутар** **ваших пословних просторија** (за дистрибуцију запосленима, испитивање производа, састанке и обуку у пословним просторијама, итд.). Чак и ако користите **само један део неког дела заштићеног ауторским правом**, биће вам потребна претходна дозвола (види стр. 52).

Да ли вам је потребна дозвола и за електронско, односно, дигитално коришћење дела других носилаца права?

Ауторскоправна заштита се односи на дигитално коришћење и похрањивање, исто као и на било које друго коришћење. Стога, можда ће вам претходно бити потребна дозвола носиоца ауторског права да бисте могли да скенирате њихова дела, објавите њихова дела на електронској огласној табли

Садашња технологија олакшава коришћење материјала који су створили други - филмских одломака и одломака телевизијских емисија, музике, слика и илустрација, фотографије, софтвера, текста, итд. - на вашем веб сајту. Сама техничка лакоћа коришћења и умножавања дела не даје вам законско право да то и чините

или веб сајту, меморишете њихов дигитални садржај у бази података вашег предузећа, или објавите њихова дела на вашем веб сајту. Већина веб сајтова даје списак е-mail адреса контакт особа, захваљујући чему је релативно лако доставити захтев за умножавање слика или текста.

Ако сте купили дело заштићено ауторским правом, да ли можете слободно да га користите, онако како желите?

Као што је напред објашњено, ауторско право је одвојено од права својине на дело (види стр. 35). Самом куповином примерака

неке књиге, CD-а, видео или рачунарског програма, купац не стиче обавезно и право да прави додатне примерке или да та дела објављује или приказује у јавности. Право да то чини обично припада носиоцу ауторског права, чија вам је дозвола потребна за такве поступке. Морате имати на уму да, као и у случају фотокопирања дела, скенирање дела ради производње електронског примерка и учитавања примерка дела у електронском облику, обухвата умножавање дела, те је пре обављања било којег од тих поступака потребно прибавити дозволу.

Лиценцирање софтвера

Код стандардизованих софтверских пакета, често добијате лиценцу по извршеној куповини пакета. Ви купите физичко паковање, али добијате лиценцу само за одређено коришћење софтвера садржаног у њему. Услови давања лиценце (тзв. упаковане лиценце⁴) обично су наведени на пакету, који можете вратити ако се не слажете са наведеним условима. Уколико отворите пакет сматра се да сте прихватили услове уговора. Иначе, лиценци уговор може бити убачен у запаковани софтвер.

Често се лиценцирање софтвера обавља on-line, путем "клик уговора". У таквим случајевима, ви прихватате услове уговора притиском на одговарајућу иконицу на страници веб сајта. Ако вам је потребан одређени софтвер за одређени број рачунара у оквиру вашег предузећа, можете добити количинску

лиценцу на основу које добијате значајан попуст куповином већег броја лиценци.

Последњих година, води се све већа дебата о валидности софтверских лиценци, пошто многи произвођачи покушавају да уговорним одредбама прошире границе својих права, изван дозвољеног законима о ауторском и сродним правима.

У свим таквим случајевима, потребно је да пажљиво прегледате лиценци уговор, да бисте утврдили шта можете, а шта не можете да радите са софтвером који сте купили. Поред тога, у вашем националном закону о ауторском праву може бити изузетака који вам омогућавају да рачунарски програм користите на одређене начине за које није потребна дозвола, као што је прављење интероперабилних производа, исправка грешака, провера безбедности и прављење резервне копије.

Који садржај или материјал имате право да користите без дозволе?

Дозвола носиоца ауторског права није потребна:

- Ако користите аспект дела који није заштићен на основу закона о ауторском праву. На пример, ако на ваш лични начин изражавате **чињенице или идеје** из неког заштићеног дела, уместо да препишете ауторов израз (види стр. 13);
- Ако је дело у **јавном домену**; и
- Ако је ваше коришћење дела обухваћено појмом "поштено коришћење" или "поштено поступање" или је обухваћено **ограничењем или изузетком** који је конкретно предвиђен националним законом о ауторском праву.

Када је дело у јавном домену?

Ако нико нема ауторско право на дело, то дело припада јавном домену и свако може слободно да га користити за било коју намену. Следеће врсте дела су у јавном домену:

Пример: *Фредерик Шојен је умро 1849. Музика и Шекспирови за музику које је он написао, су у јавном домену. Према Шоме, свако може да свира Шојенову музику. Међутим, пошто су звучни записи заштићени засебно од музичких композиција, звучни записи Шојенове музике су можда још увек под ауторскоправном заштитом.*

- Дело чији је рок ауторскоправне заштите истекао (види стр. 23);
- Дело које не може бити заштићено ауторским правом (на пр: наслов књиге) (види стр. 13); и
- Дело у погледу којег се носилац ауторског права изричито одрекао својих права, на пример, тако што је на дело истакао обавештење да оно спада у јавни домен.

Непостојање обавештења о ауторском праву не значи да је дело у јавном домену, чак и ако је дело доступно на интернету.

Како можете да утврдите да ли је дело још увек заштићено ауторским или сродним правима?

У складу са моралним правима, на делу се обично истиче име аутора, док се година смрти аутора може добити из библиографских дела или јавних регистара. Ако на основу таквог претраживања не дођете до јасних резултата, можете консултовати регистар ауторског права у заводу за ауторска права у вашој земљи (ако такав постоји) да бисте проверили релевантне информације, или можете контактирати релевантну организацију за колективно остваривање ауторског и сродних права или издавача дела. Имајте на уму да можда постоји неколико ауторских права на један производ, а ова права можда припадају различитим носиоцима права и имају различите рокове заштите. На пример,

књига може садржати текст и слике који су заштићени на основу неколико ауторских права, која су засебна, а од којих свако истиче другог датума.

Када можете користити дело на основу ограничења или изузетка од ауторског права или на основу појма "поштено коришћење" или "поштено поступање"?

Сви национални закони о ауторском праву укључују низ ограничења и изузетака, на основу којих се ограничава обим ауторскоправне заштите и дозвољава слободно коришћење дела у одређеним околностима, или коришћење дела без дозволе, али уз одређено плаћање. Одредбе се разликују од земље до земље, али, обично, изузеци и ограничења обухватају коришћење цитата из објављеног дела (тј., коришћење кратких извода у делу које је аутор самостално створио), одређено преписивање ради приватне и личне употребе (на пр.: за потребе истраживања и проучавања), одређено умножавање у библиотекама и архивама (на пр.: дела која се не могу наћи у штампи, чији су примерци превише осетљиви да би се могли давати на позајмицу јавности), умножавање извода дела од стране наставника за потребе коришћења од стране ученика у разреду, или прављења специјалних примерака за потребе коришћење од стране слабовидих или слепих лица.

У разним земљама постоје бројна друга

ограничења или изузеци у корист разних група. Врло често, та су ограничења и изузеци детаљно описани у националном закону, који би требало консултовати ради добијања правих упутстава. У супротном, потребно је да потражите стручни савет.

У земљама англосаксонског права (Common Law), као што су Аустралија, Канада, Индија, Велика Британија, и Сједињене Америчке Државе, дела подлежу концепту "поштеог коришћења" или "поштеог поступања". Опис дат у закону о ауторском праву је, код њих, мање конкретан. Под "поштем коришћењем" утврђено је да, за одређене врсте коришћења туђих дела заштићених ауторским правом, није потребна дозвола носиоца ауторског права. Такође се претпоставља да је то коришћење довољно минимално да се неће неоправдано сукобити са искључивим правима носиоца ауторског права на умножавање и, иначе, на коришћење дела. Тешко је описати било која општа правила о "поштем коришћењу" зато што је оно увек веома повезано са чињеничним стањем. Међутим, приватна лица која умножавају дела за властито коришћење обично имају много већа права "поштеог коришћења" од оних који га умножавају у комерцијалне сврхе. Примери делатности које могу бити дозвољене као "поштено коришћење" укључују дистрибуирање примерака слике из новина на часу, за образовне сврхе, имитирање дела ради

пародије или социјалног коментара, давање цитата из објављеног дела и софтвер за реверзибилни инжењеринг у циљу обезбеђења компатибилности. Обим "поштеног коришћења" се разликује од једне до друге земље.

Обратите пажњу на то да, чак и уколико нечије дело користите у складу са овим одредбама, и даље је, у већини земаља, потребно да назначите име аутора.

Шта представља систем дажбина за приватно умножавање?

Појединци умножавају велике количине материјала заштићеног ауторским правима, за властите, некомерцијалне потребе. Такво умножавање сачињава уносно тржиште за велике произвођаче и увознике опреме за прављење записа и медија, носача записа. Међутим, приватно умножавање, по својој природи, не може бити уређено уговором: људи спонтано праве приватне примерке у приватности властитог дома. Према томе, у неким земљама, умножавање за властиту употребу је, једноставно, дозвољено на основу изузећа; није потребно тражити никакву претходну дозволу. Међутим, један број таквих земаља је, заузврат, успоставио систем плаћања дажбина ради обезбеђења накнада уметницима, писцима и музичарима за такво умножавање њихових дела. Тај систем може да се састоји из два елемента:

- **Дажбина на опрему и медије:** на цену

свих врста опреме за производњу записа, додаје се мала накнада за ауторско право, а у то је укључен низ производа, од машина за копирање и факс машина, до резача за CD и DVD, видео рекордера и скенера. Неке су земље, такође, увеле дажбине на празне медије за снимање записа, као што су папир за фотокопирање, празне траке, CD-R, или флеш картице.

- **Дажбине коју плаћају корисници:** Школе, факултети, државне институције и истраживачке институције, универзитети, библиотеке и привредни субјекти који производе велику количину фотокопија, плаћају "корисничку накнаду".

Пример Белгије

У Белгији, предузећа која праве копије заштићених дела на опреми која им припада (која је: у власништву, узета у закуп или лизинг), морају да плате накнаду. Та накнада мора одговарати броју произведених копија заштићеног дела. REROBEL, Организација за заштиту права умножавања Белгије, наплаћује дажбину и врши расподелу прихода на одговарајући начин.

Наплату дажбина обично врши организација за колективно остваривање ауторског и сродних права и то од произвођача, увозника, оператера или корисника, а тај порез се затим дистрибуира носиоцима права.

Можете ли користити дела која су заштићена мерама технолошке заштите?

Привредни субјекти морају да обратe пажњу када у комерцијалне сврхе користе дела заштићена технолошким мерама заштите, ако би због овога било потребно **избегавање мера технолошке заштите** - што представља поступак који је сада законом забрањен у многим земљама. У већини земаља, одговорност за ове повреде права је засебна и разграничена од било које одговорности због повреде ауторског права на заштићена дела. Ово значи да, чак и ако је избегавање мера одобрено, и даље важе општа правила у вези са повредом ауторског права. Према томе, за свако коришћење дела вероватно ће и даље бити потребно да се прибави дозвола носиоца ауторског права.

До избегавања технолошких мера заштите би дошло, на пример, уколико бисте упали у нечији систем за остваривање дигиталних права с циљем да заштићени садржај користите без дозволе, или уколико бисте без одобрења дешифровали дело заштићено ауторским правом. На основу националних закона у неким земљама, акт избегавања

мера се не сматра само нелегалном праксом, већ се и свака **припремна радња или стављање на располагање опреме за избегавање мера** такође сматра повредом права.

Како можете прибавити дозволу за коришћење заштићеног дела других носилаца права?

Постоје два главна начина поступања, када се ради о добијању дозволе за коришћење дела заштићеног ауторским или сродним правом: коришћење услуга организација за колективно остваривање ауторског и сродних права, или ступање у директан контакт са носиоцем ауторског или сродног права, уколико се може доћи до података о том лицу.

Најбољи начин је, вероватно, да се прво утврди да ли је дело уписано у репертоар одговарајуће **организације за колективно остваривање ауторског и сродних права**, чиме се знатно поједностављује поступак прибављања дозвола. Организације за колективно остваривање ауторског и сродних права обично дају разне врсте дозвола, за разне намене и коришћења. Неке од њих такође дају дигиталне лиценце (види такође стр. 40-43).

Уколико ауторским или сродним правом не управља организација за колективно остваривање ауторског и сродних права,

мораћете директно да контактирате носиоца ауторског или сродног права или његовог агента. Лице које је наведено у обавештењу о ауторском праву је вероватно лице које је првобитни носилац ауторског права, међутим, током времена, можда је дошло до преноса имовинских права у склопу ауторског или сродног права, на друго лице. У земљама као што су Индија и Сједињене Америчке Државе, које имају систем добровољне регистрације ауторског права, претрага националног регистра ауторских права би требало да вам омогући да утврдите ко је садашњи носилац ауторског или сродног права. У случају писаног или музичког дела, можете контактирати издавача или произвођача записа дела, који је често носилац права на умножавање материјала.

Пошто може да постоји неколико "слојева" права, може да постоји и неколико различитих носилаца права од којих је појединачно потребно прибавити дозволе. На

Уколико желиш да користиш неко дело, потребна вам је дозвола носиоца ауторског права на то дело. Аутори често преносе своја права на издавача или на организацију за остваривање ауторског и сродних права, који у њихово име преузимају остваривање имовинске користи од њихових дела.

пример, може постојати издавач музичких дела - за композицију, произвођач звучног записа - за музички запис, а често, такође и интерпретатори.

Када се ради о важним лиценцама, препоручљиво је да се, пре него што се уђе у преговоре о условима уговора, прибави стручно мишљење, чак и када се лиценца првобитно нуди под тзв. стандардним условима. Компетентан стручњак за лиценце може вам помоћи да се уговори најбоље решење за ваше пословне потребе.

Како ваше предузеће може умањити ризик од повреде права?

Судски поступак у вези са кршењем ауторског права може да буде скуп подухват. Према томе, било би мудро применити мере којце помажу да не дође до повреде права. Препоручује се следеће:

- Обезбедите одговарајуће образовање за запослене у вашем предузећу, тако да буде свесно могућих импликација ауторскоправне заштите њиховог дела и њихових поступака;
- Прибавите писане дозволе или обезбедите да се изврши пренос права, када је то потребно, као и да особље буде упознато са обимом таквих дозвола или преноса права;
- На апарат који би могао бити употребљен за повреду ауторског права (као што су

машине за фотокопирање, рачунари, резачи за CD и DVD) истакните јасно обавештење да апарат не сме да буде коришћен за кршење ауторског права;

- Изричито забраните запосленима да са интернета на рачунаре у канцеларији, учитају било који материјал заштићен ауторским правима, без дозволе; и
- Ако ваше предузеће често користи производе заштићене технолошким мерама заштите, разрадите практичне мере које ће обезбедити да запослени не избегавају технолошке мере заштите без дозволе носиоца ауторског права, или да не пређу обим те дозволе.

Сваки привредни субјект би требало да има свеобухватну практичну политику за поштовање прописа у вези са ауторским правом, укључујући детаљне поступке за

прибављање дозвола за ауторско право, који су прилагођени пословној делатности субјекта и његовим практичним потребама. Стварањем културе поштовања прописа који се односе на заштиту ауторског права у вашем предузећу, смањите ризик од повреде ауторског права.

Резиме битних мера

- **Повећајте заштиту ауторског права до највеће могуће мере.** Региструјте ваша дела код националног завода за ауторска права, који омогућава такву добровољну регистрацију ауторског права. Истакните обавештење о ауторском праву на ваша дела. Употребите алате за остваривање дигиталних права да бисте заштитили дигитална дела.
- **Проверите ко је носилац ауторског права.** Склопите писане уговоре са свим запосленима, независним извођачима и другим лицима, да бисте утврдили ко је носилац ауторског права на било ком делу створеном у вашем предузећу.

- **Избегавајте повреду права.** Ако ваш производ или услуга обухвата било који материјал који није у потпуности потекао из вашег предузећа, утврдите да ли вам је потребна дозвола за коришћење таквог материјала, а када јесте, претходно прибавите дозволу.

- Основно је правило **да извучете највише што можете из свог ауторског права.** Дајте дозволу за коришћење вашег права уместо да та права продате. Дајте специфичне и рестриктивне дозволе како бисте сваку дозволу прилагодили конкретним потребама корисника лиценце.

7. ОСТВАРИВАЊЕ АУТОРСКОГ ПРАВА

Када је ваше ауторско право повређено?

Сматра се да је свако лице које без претходне дозволе носиоца ауторског права бави неком делатношћу за коју дозволу или забрану може дати само носилац ауторског права - повредило ауторско право.

Имовинска права могу бити повређена ако неко лице, без дозволе:

- Изврши неку радњу за чије вршење само ви имате искључиво право;
- У неким земљама, врши комерцијалну делатност у вези са делом којим се повређује право или обезбеди средства за производњу дела којим се повређује право (на пр: продаја пиратске верзије CD-a); или
- У неким земљама, увезе или поседује дело којим се повређује право, уколико то дело не спада под законски изузетак или уколико није на други начин оправдано.

До повреде ауторског права може доћи чак и уколико се користи само **део** дела. До повреде обично долази када се знатан део тј. важан, битан или препознатљив део користи на један од начина резервисаних искључиво за носиоца **ауторског права**.

Дакле, важни су и **количина** и **квалитет**. Међутим, не постоји опште правило у погледу тога колики део дела може бити коришћен без повреде ауторског права. Ово питање се утврђује у сваком конкретном случају, у зависности од стварних чињеница и околности случаја.

До повреде **моралних права** може да дође :

- Ако се не признаје ваш допринос, као аутора дела; или
- Ако је ваше дело изложено по-дцењивачком третману или ако буде измењено на начин којим би била нанета штета вашој части и угледу.

До повреде права (ауторског или другог, независног права) може да дође и ако неко направи или увезе уређаје помоћу којих се избегавају технолошке мере заштите које сте ви поставили ради заштите садржаја вашег ауторског права од неовлашћеног коришћења, или ако помоћу таквих уређаја обавља пословање у комерцијалне сврхе. Поред тога, до повреде може да дође и ако неко уклони или измени информације о управљању правима које сте истакли на делу које ужива ауторскоправну заштиту (види стр. 26).

Једним поступком могу се повредити права више носилаца права. На пример, ако се продају траке са емитованим емисијама, ради се о повреди права на емитовање дела. Наравно, овим поступком би било повређено и ауторско право композитора музике и компаније за производњу звучних записа, која је произвела првобитни звучни запис. Сваки носилац права може покренути посебан поступак за заштиту права.

Шта треба да урадите ако је вероватно да ће ваша права бити повређена или су повређена?

Терет остваривања ауторског и сродних права пада углавном на носиоца права. На вама је да утврдите да ли се ради о повреди ваших права и да одлучите које мере би требало преузети за остваривање ваших права.

Адвокат, стручњак за ауторска права или адвокатска фирма која се бави ауторским правима може вам обезбедити информације о могућностима које вам стоје на располагању и помоћи вам да одлучите да ли ћете покренути судски поступак против повредиоца, када и како ћете то урадити и коју врсту судског поступка ћете покренути, као и како да решите било који такав спор, на суду или на други начин. Обезбедите да свака таква одлука буде у складу са вашом укупном пословном стратегијом и циљевима. Уколико дође до повреде вашег ауторског

права, можете, као прво, **послати писмо** (које се зове налог за обуставу радње) наводном повредиоцу, обавештавајући га о могућем постојању повреде. Препоручљиво је да затражите помоћ адвоката када састављате ово писмо. У неким земљама, ако неко повреди ваше ауторско право преко интернета, можете да:

- Пошаљете специјални налог о обустави радње провајдеру интернет услуга, уз захтев да спорни садржај уклони са веб сајта или блокира приступ том садржају (обавештење и уклањање); или
- Обавестите провајдера интернет услуга, који ће, заузврат, обавестити своје кориснике о наводној повреди и тиме олакшати решење проблема (поступак који подразумева обавештење и обавештење).

Понекад је изненађење најбоља тактика.

Када повредиоцу доставите обавештење да полагате право на дело, тиме му можете дати могућност да сакрије или уништи доказ. Ако сматрате да се ради о намерној повреди права, а знате где се делатност повреде обавља, у том случају можете одлучити да се обратите суду без обавештавања повредиоца и тражити налог без саслушања супротне стране, на основу којег ће бити омогућен изненадни увиђај у просторијама повредиоца и заплена релевантних доказа. Судски поступак може трајати прилично

дугу. Да бисте спречили даљу штету током овог времена, можете одмах предузети мере да зауставите делатност за коју сумњате да се њоме повређује ваше право и да спречите да роба којом се повређује право уђе у трговинске токове. У већини земаља, законом је омогућено да суд, пре доношења коначне одлуке, одреди привремену меру којом повредиоцу може да наложи да прекине делатност којом повређује право и сачува релевантне доказе.

Покретање **судског поступка** против повредиоца је препоручљиво само ако можете да докажете да сте носилац ауторског права на дело, ако можете да докажете повреду ваших права и ако би вредност успеха у судском поступку надмашила трошкове самог поступка. Ради отклањања штетних последица насталих због повреде права суд може одредити плаћање одштете, судску забрану, налог за извештај о пореклу профита и наредити предају робе којом се повређује право. Повредиоцу такође може да буде наређено да открије идентитет трећих лица укључених у производњу и дистрибуцију робе којом се повређује право и информацију о њиховим дистрибуционим каналима. Поред тога, суд, на захтев носиоца права, може наложити да се роба којом се повређује право уништи, без надокнаде.

На основу Закона о ауторском праву такође може бити утврђена **кривична одговорност** за прављење примерака дела којима се повређује право или комерцијално пословање тим примерцима. Казнене мере за повреду права могу бити новчана, па чак и затворска казна.

Да би сте **спречили увоз пиратских производа**, потребно је да контактирате националне царинске органе. Многе земље су увеле мере за заштиту права интелектуалне својине на граници, захваљујући којима носиоци ауторског права и корисници дозвола могу захтевати да се роба за коју се сумња да је пиратска, односно фалсификована, задржи.

Које су могућности да без обраћања суду решите случај повреде ауторског права?

У многим случајевима, ефикасан начин поступања у случају повреде је обраћање арбитражи или медијација. Арбитража, обично, има предност што је мање формална, што представља краћи и јефтинији поступак од судског поступка и што се арбитражна одлука може лакше извршити на међународном нивоу. Преимућство арбитраже и медијације је у томе што стране у спору задржавају контролу над поступком решавања спора. Као такве, оне могу помоћи да се заштите добри пословни односи са

другим привредним субјектима, са којим би ваше предузеће можда желело да настави сарадњу, или да закључи нове лиценчне уговоре или уговоре о унакрсном лиценцирању у будућности. Упште узев, добра је пракса да се у лиценци уговор

укључе клаузуле о медијацији, односно, арбитражи. Више података можете наћи на веб сајту WIPO Центра за арбитражу и медијацију на адреси: arbitrator.wipo.int/center/index.html.

Напомене:

1. goodwill, скуп објективних елемената којима се обавља трговинска делатност (клијентела, односи са испоручиоцима, фабрички проналасци, тајне, организација предузећа, стечено искуство, фирма), представља добру репутацију и везе фирме развијане годинама, преноси се продајом предузећа. Тумачење преузето из Економско-финансијског речника, Б.Симурдић, прим.прев.

2. packaged software, софтвер у кутији у терминологији произвођача софтвера, производ запакован у кутију, намењен појединачним корисницима који се продаје у малопродајним објектима, прим.прев.

3. уговор у електронској форми чије одредбе се прихватају притиском на одговарајући тастер или икону, на енглеском познат као „mouse click contract“ или „click-wrap contract“.

4. „shrink-wrap“ лиценца је уговор на или у кутији са софтвером или паковањем у којем се обично наводи да корисник прихвата услове уговора чим отвори кутију према тумачењу на енглеском ауторизованог Microsoft-овог Рачунарског речника, прим.прев.

АНЕКС I

Корисни интернет линкови

Светска организација за интелектуалну својину (WIPO): www.wipo.int

WIPO - Одељење за мала и средња предузећа: www.wipo.int/sme/en/

WIPO - веб - сајт о ауторском и сродним правима: www.wipo.int/copyright/en/index.html

WIPO - веб - сајт о извршном поступку: www.wipo.int/enforcement/en/index.html

За куповину издања у електронској књижари WIPO: www.wipo.int/ebookshop. Овде ћете наћи:

- Приручник за лиценцирање ауторског и сродних права, издање бр. 897
- Колективно остваривање ауторског и сродних права, издање бр. 855

За читавање бесплатних публикација: www.wipo.int/publications. Овде ћете наћи:

- Разумевање ауторског и сродних права, публикација бр. 909
- Од уметника до публике: Које користи имају ствараоци и корисници од ауторског и сродних права и система колективног остваривања ауторског и сродних права, публикација бр. 922
- Колективно остваривање ауторског и сродних права и репрографија, публикација бр. 924

Директоријум националних управа за ауторска права:

www.wipo.int/news/en/links/addresses/cr/index.htm

Међународне невладине организације

Међународни биро удружења за остваривање права производње механичких записа и умножавања (BIEM; акроним је настао од првобитног француског назива); www.biem.org

Удружење за пословни софтвер (BSA): www.bsa.org

Међународна конфедерација удружења аутора и композитора (CISAC- акроним настао из француског назива): www.cisac.org

Међународна федерација асоцијација филмских продуцената (FIAPF); акроним настао из француског назива): www.fiapf.org

Међународна федерација организација за права умножавања (IFRRO): www.ifrro.org

Међународна федерација фонограмске индустрије (IFPI): www.ifpi.org

Асоцијација независних произвођача музичких записа (IMPALA): www.impalasite.org

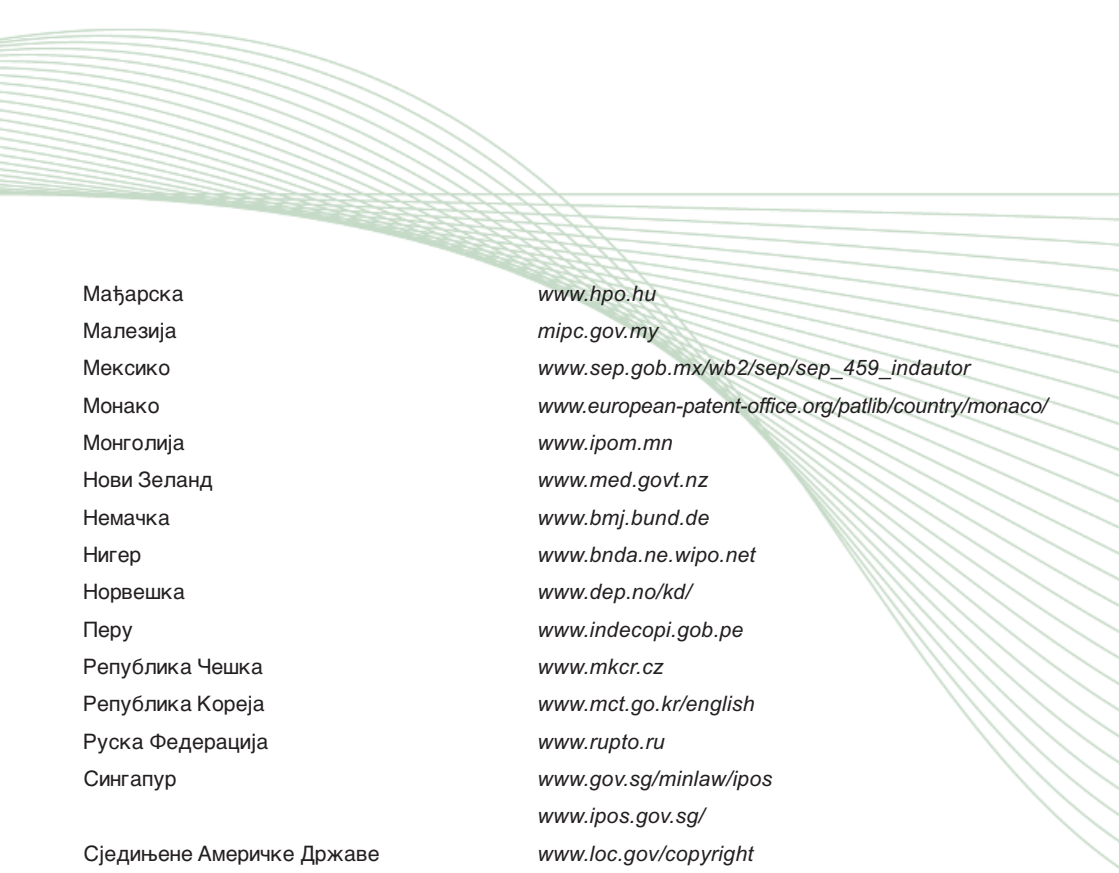
Асоцијација независних издавача (IPA): www.ipa-uie.org

Асоцијација софтверске и информационе индустрије (SIIA): www.sii.net

АНЕКС II

Веб сајт адресе националних институција за ауторско и сродна права

Алжир	www.onda@wissal.dz
Андора	www.ompa.ad
Аргентина	www.2.jus.gov.ar/minjus/ssjyal/autor
Аустралија	www.ag.gov.au
Барбадос	www.caipo.gov.bb
Белорусија	vkudashov@belpatent.gin.by ncip@belpatent.gin.by
Белиз	www.belipo/bz
Босна и Херцеговина	www.bih.nat.ba/zsmg
Бразил	www.minc.gov.br
Данска	www.kum.dk
Ел Салвадор	www.cnr.gob.sv
Филипини	ipophil.gov.ph
Финска	www.minedu.fi
Грузија	www.global-erty.net/sagpatenti
Хрватска	www.dziv.hr
Индија	copyright.gov.in
Индонезија	www.dgip.go
Исланд	www.ministryofeducation.is
Ирска	www.entemp.ie
Канада	cipo.gc.ca
Колумбија	www.derautor.gov.co
Кина (Хонг Конг-САР)	www.info.gov.hk/ipd
Киргистан	www.kyrgyzpatent.kg
Летонија	www.km.gov.lv
Либан	www.economy.gov.lb
Литванија	www.muza.lt
Луксембург	www.etat.lu/EC

Мађарска	www.hpo.hu
Малезија	mipc.gov.my
Мексико	www.sep.gob.mx/wb2/sep/sep_459_indautor
Монако	www.european-patent-office.org/patlib/country/monaco/
Монголија	www.ipom.mn
Нови Зеланд	www.med.govt.nz
Немачка	www.bmj.bund.de
Нигер	www.bnda.ne.wipo.net
Норвешка	www.dep.no/kd/
Перу	www.indecopi.gob.pe
Република Чешка	www.mkcr.cz
Република Кореја	www.mct.go.kr/english
Руска Федерација	www.rupto.ru
Сингапур	www.gov.sg/minlaw/ipos
	www.ipos.gov.sg/
Сједињене Америчке Државе	www.loc.gov/copyright
Словачка	www.culture.gov.sk
Словенија	www.sipo.mzt.si/
Шпанија	www.mcu.es/Propiedad_Intelectual/indice.htm
Швајцарска	www.ige.ch
Тајланд	www.ipthailand.org
Турска	www.kultur.gov.tr
Уједињено Краљевство Велике Британије	www.patent.gov.uk
Украјина	www.sdip.gov.ua
	www.uacrr.kiev.ua

Напомена: Ажуриране податке можете наћи на следећем web сајту: www.wipo.int/directory

АНЕКС III

Резиме главних међународних уговора у вези са ауторским и сродним правима

Бернска конвенција о заштити књижевних и уметничких дела (Бернска конвенција) (1886.)

Бернска конвенција је главни међународни уговор о ауторском праву. Бернском конвенцијом је, између осталог, успостављено правило националног третмана, што значи да у свакој земљи, страни аутори остварују иста права као и домаћи аутори. Конвенција је тренутно на снази у 162 земље. Списак уговорних страна и комплетан текст конвенције можете наћи на адреси: www.wipo.int/treaties/en/ip/berne/index.html.

Међународна конвенција о заштити интерпретатора, произвођача фонограма и организација за радиодифузију (Римска конвенција) (1961.)

Римском конвенцијом, заштита се проширује на сродна права: интерпретатори остварују права на своја извођења, произвођачи фонограма на своје звучне записе, а радио и телевизијске организације на своје емитоване програмске емисије. Осамдесет три земље су тренутно потписнице ове Конвенције. Списак уговорних страна и комплетан текст конвенције можете наћи на адреси: www.wipo.int/treaties/en/ip/rome/index/html.

Конвенција о заштити произвођача фонограма од неовлашћеног умножавања њихових фонограма (Конвенција о фонограмима) (1971.)

Конвенцијом о фонограмима утврђена је обавеза сваке државе потписнице да штити произвођаче фонограма који су држављани неке друге државе уговорнице, од производње копија без сагласности произвођача, од увоза таквих копија, када је производња или увоз тих копија у циљу дистрибуције јавности, као и од дистрибуције таквих копија јавности. Фонограм значи искључиво звучни запис (тј., тај запис не садржи, на пример, филмске тонске траке или видео касете), без обзира на облик (диск, трака или друго). Конвенција је тренутно на снази у 75 земаља. Списак уговорних страна и комплетан текст конвенције могу се наћи на www.wipo.int/treaties/en/ip/phonograms/index.html.

Споразум о трговинским аспектима права интелектуалне својине (Споразум TRIPS) (1994.)

У настојању да се међународна трговина хармонизује са делотворном и одговарајућом заштитом права интелектуалне својине, направљен је Споразум TRIPS да би се обезбедили одговарајући стандарди и принципи у погледу расположивости, обима и коришћења трговинских аспеката права интелектуалне својине. У исто време, овим Споразумом се утврђују средства за остваривање тих права. Споразум TRIPS је обавезан за свих 149 чланица Светске трговинске организације. Текст се може наћи на веб сајту Светске трговинске организације: http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips.doc.

Уговор о ауторском праву Светске организације за интелектуалну својину (WIPO) (1996.)

Уговор о ауторском праву WIPO и Уговор о интерпретацијама и фонограмима WIPO, закључени су 1996. године, у циљу прилагођавања заштите права аутора, интерпретатора и произвођача фонограма, изазовима које доноси настанак дигиталног света. Уговор о ауторском праву је додаток Бернској конвенцији о заштити књижевних и уметничких дела, а на основу њега, одредбе Бернске конвенције су прилагођене новим условима информатичког друштва. Ово, првенствено, значи да се све одредбе Бернске конвенције сходно примењују на дигитално окружење. Ово такође значи да све потписнице Уговора о ауторском праву морају да испуњавају материјалне одредбе Бернске конвенције, без обзира на то да ли су потписнице саме Бернске конвенције, или не. Уговором о ауторском праву проширена су права аутора у вези са њиховим делима, тако што су им дата три искључива права, тј.:

- Право да дозволе или забране дистрибуцију јавности оригиналних дела или њихових примерака путем продаје, или на други начин (право дистрибуције);
- Право да дозволе или забране давање у закуп, у комерцијалне сврхе, рачунарских програма, кинематографских дела (ако је такво давање у закуп у комерцијалне сврхе довело до распрострањеног умножавања тих дела, чиме је нанета битна штета искључивом праву умножавања) или дела отелотворених у фонограмима (право давања у закуп); и
- Право да дозволе или забране саопштавање јавности властитих оригиналних дела или

њихових примерака, жичним или бежичним путем, укључујући чињење њихових дела доступним јавности, тако да представници јавности могу приступити тим делима са места и у време које лично изаберу (право на саопштавање јавности).

Уговор о ауторском праву је ступио на снагу 6. марта 2002. године, а за сада га је потписало отприлике 59 земаља (види: www.wipo.int/treaties/en/ip/wct/index.html/)

За разлику од Уговора о ауторском праву, Уговор о интерпретацијама и фонограмима се тиче носилаца сродних права, а његов циљ је међународна хармонизација заштите за интерпретаторе и произвођаче фонограма у информатичком друштву. Међутим, он се не односи на аудиовизуелна извођења. Уговором о интерпретацијама и фонограмима углавном се штите економски интереси и права заштите личности интерпретатора (глуцаца, певача, музичара, итд.) у вези са њиховим интерпретацијама, без обзира да ли су забележена на фонограмима. Овим уговором, такође се помаже лицима или правним субјектима који преузму иницијативу, а задужена су за бележење звука. Овим уговором, носиоцима права се дају следећа искључива права:

- Право да дозволе или забране непосредно или посредно умножавање фонограма (право на умножавање);
- Право да дозволе или забране чињење доступним јавности оригинала или примерака фонограма путем продаје или другог преноса власништва (право дистрибуције);
- Право да дозволе или забране давање у закуп јавности оригинала или примерака фонограма (право на давање у закуп) у комерцијалне сврхе; и
- Право да дозволе или забране чињење доступним јавности, жичним или бежичним путем, било којег извођења забележеног на фонограму, тако да представници јавности могу да приступе забележеном извођењу са места и у време које лично изаберу, на пример, путем услуге по захтеву (право стављања на увид јавности).

У погледу извођења уживо, тј. оних која нису забележена на фонограму, Уговором о интерпретацијама и фонограмима интерпретаторима се такође даје искључиво право да дозволе:

- Емитовање за јавност;
- Саопштавање јавности; и
- Бележење (само звука).

Уговор о интерпретацијама и фонограмима је ступио на снагу 20. маја 2002. године; за сада, 58 држава је потписало овај Уговор (види: www.wipo.int/treaties/en/ip/wppt/index.html).

Конвенција о рачунарском криминалу (2001.)

Ова Конвенција о рачунарском криминалу, коју је сачинио Савет Европе, утврђује заједничку кривичну политику, у циљу заштите друштва од рачунарског криминала. То је први међународни уговор о кривичним делима која се врше преко интернета и других рачунарских мрежа, који се посебно бави повредама ауторског права, преваром у вези са рачунарима, дечијом порнографијом и кршењем безбедности мреже. Конвенција такође садржи низ овлашћења и поступака, као што је претраживање рачунарских мрежа и спречавање нелегалних радњи.

Комплетан текст се може наћи на: conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/185.htm.

Директива о ауторском праву (2001.)

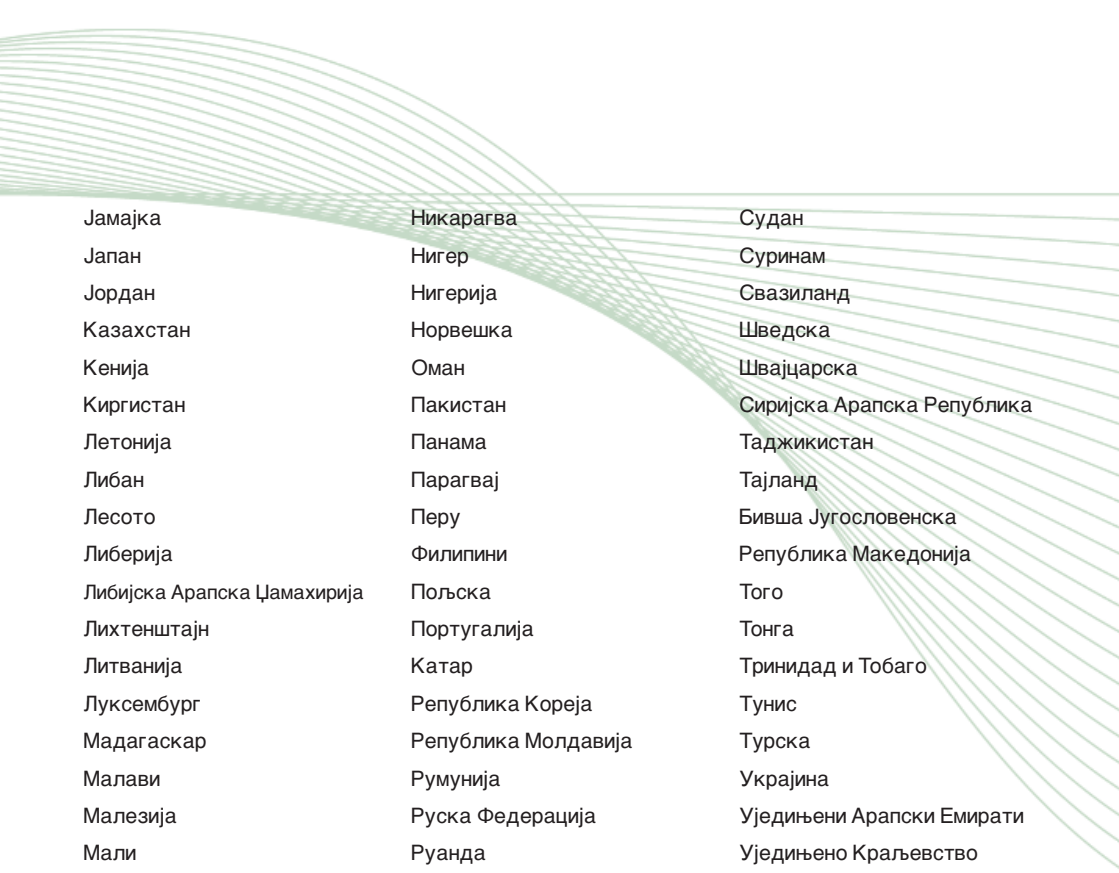
Директивом Европске Заједнице о хармонизацији одређених аспеката ауторског права и сродних права у информацијском друштву, усклађују се права у одређеним кључним областима, првенствено у циљу решавања изазова које поставља интернет, е-трговина и уопште, дигитална технологија. Она се такође бави изузецима од ових права и законском заштитом технолошких аспеката система за остваривање права.

АНЕКС IV

Списак потписница Бернске конвенције о заштити књижевних и уметничких дела

(Стање на дан 16. јуни 2006.)

Албанија	Канада	Екваторијална Гвинеја
Алжир	Зеленортска Острва	Естонија
Андора	Централна Афричка Република	Фиджи
Антигва и Барбуда	Чад	Финска
Аргентина	Чиле	Француска
Јерменија	Кина	Габон
Аустралија	Колумбија	Гамбија
Аустрија	Коморска Острва	Грузија
Азарбејџан	Конго	Немачка
Бахами	Костарика	Гана
Бахреин	Обала Слоноваче	Грчка
Бангладеш	Хрватска	Гренада
Барбадос	Куба	Гватемала
Белорусија	Кипар	Гвинеја
Белгија	Република Чешка	Гвинеја-Бисао
Белиз	Демократска Народна	Гвајана
Бенин	Република Кореја	Хаити
Бутан	Демократска Република	Света Столица
Боливија	Конго	Хондурас
Босна и Херцеговина	Данска	Мађарска
Боцвана	Џибути	Исланд
Бразил	Домника	Индија
Брунеи Дарасалем	Доминиканска Република	Индонезија
Бугарска	Еквадор	Ирска
Буркина Фасо	Египат	Израел
Камерун	Ел Салвадор	Италија

Јамајка	Никарагва	Судан
Јапан	Нигер	Суринам
Јордан	Нигерија	Свазиланд
Казахстан	Норвешка	Шведска
Кенија	Оман	Швајцарска
Киргистан	Пакистан	Сиријска Арапска Република
Летонија	Панама	Таджикистан
Либан	Парагвај	Тајланд
Лесото	Перу	Бивша Југословенска
Либерија	Филипини	Република Македонија
Либијска Арапска Џамахирија	Пољска	Того
Лихтенштајн	Португалија	Тонга
Литванија	Катар	Тринидад и Тобаго
Луксембург	Република Кореја	Тунис
Мадагаскар	Република Молдавија	Турска
Малави	Румунија	Украјина
Малезија	Руска Федерација	Уједињени Арапски Емирати
Мали	Руанда	Уједињено Краљевство
Малта	Сент Китс и Невис	Велике Британије
Мауританија	Сент Луција	Уједињена Република
Маурицијус	Сент Винсент и Гренадини	Танзанија
Мексико	Саудијска Арабија	Сједињене Америчке
Микронезија (Федералне	Самоа	Државе
Државе Микронезије)	Сенегал	Уругвај
Монако	Србија	Узбекистан
Монголија	Сингапур	Венецуела
Мароко	Словачка	Вијетнам
Намибија	Словенија	Замбија
Непал	Јужна Африка	Зимбабве
Низоземска	Шпанија	(Укупно: 162 државе)
Нови Зеланд	Шри Ланка	

Напомена: Ажуриране информације можете наћи на веб сајту на следећем URL:
www.wipo.int/treaties/end/ip/berne.

КРЕАТИВНИ ИЗРАЗ

Увод у ауторско и сродна права
за мала и средња предузећа

НАСЛОВ ОРИГИНАЛА

Creative Expression: An Introduction to Copyright and Related Rights
for Small and Medium-sized Enterprises

Издавач

Завод за интелектуалну својину

Књегиње Љубице 5

Београд

Тел.: +381 11 311 11 62

Факс: +381 11 311 23 77

За издавача

Бранка Тотић

в.д. директора

Превела са енглеског
ЉИЉАНА ШОБАЈИЋ

Стручна редактура
ЈОВАН ЈЕКИЋ

Уредник

Емина Куленовић-Грујић

Коректори

Мара Јовановић

Данијела Ивановић

Штампа

МСТ Гајић

Добрачина 73, Београд

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

WIPO

Креативни израз - увод у ауторско и сродна права за
мала и средња предузећа/ (превела Љиљана Шобајић)-
Београд, Завод за интелектуалну својину / МСТ Гајић
64 стр.; цм

Превод дела: Creative Expression: An Introduction to
Copyright and Related Rights for Small and Medium-sized
Enterprises, - Тираж 300

ISBN 978-86-7811-023-8

а) Интелектуална својина

За више информација, а посебно за садржаје и публикације о интелектуалној својини и пословању можете посетити www.wipo.int/sme/en/, као и претплатити се на бесплатан електронски месечник WIPO Одељења за мала и средња предузећа (SMEs) на www.wipo.int/sme/en/documents/wipo_sme_newsletter.html

За више информација контактирајте
the World Intellectual Property Organization

Адреса:

34, chemin des Colombettes
P.O. Box 18
CH-1211 Geneva 20
Switzerland

Телефон:

+41 22 338 91 11

Факс:

+41 22 733 54 28

e-mail:

wipo.mail@wipo.int

или New York Coordination Office на:

Адреса:

2, United Nations Plaza
Suite 2525
New York, N.Y. 10017
United States of America

Телефон:

+1 212 963 6813

Факс:

+1 212 963 4801

e-mail:

wipo@un.org

Посетите WIPO web страну:

www.wipo.int

или наручите у WIPO електронској књижари:

www.wipo.int/ebookshop

или SMEs Division на:

Адреса:

34, chemin des Colombettes
P.O. Box 18
CH-1211 Geneva 20
Switzerland

Факс:

+41 22 338 87 60

e-mail:

sme@wipo.int

web страна:

www.wipo.int/sme

За више информација такође контактирајте
Завод за интелектуалну својину Републике Србије

Адреса:

Књегиње Љубице 5, Београд, Србија

Телефони:

+381 11 311 11 62, +381 11 26 30 499

Факс:

+381 11 311 23 77

e-mail: yupat@sv.gov.yu

www.yupat.sv.gov.yu